

A – A Bíróság fejlődése és tevékenysége 2006-ban

Vassilios Skouris elnök

Az éves jelentés e része összefoglaló jelleggel mutatja be az Európai Közösségek Bíróságának 2006. évi tevékenységét. Először az intézmény ez évi fejlődését tekinti át, kiemelve a Bíróság működését érintő intézményi változásokat, valamint a Bíróság belső szervezetére és munkamódszereire vonatkozó módosításokat (1. pont). Másodsorban elemzi az intézmény munkaterhének alakulásával, valamint az eljárások átlagos időtartamával kapcsolatos statisztikákat (2. pont). Harmadsorban, mint minden évben, tárgykörönként ismerteti az ítélkezési gyakorlat lényegesebb fejlődési irányait (3. pont).

1. A Bíróság 2006. évi intézményi fejlődését a Bolgár és a Román Köztársaság 2007. január 1-jei csatlakozását előkészítő intézkedések elfogadása határozta meg (1.1 alpont). Az elmúlt év volt a Közzolgálati Törvényszék működésének első éve (1.2 alpont), és megkezdődött a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségre vonatkozó előzetes döntéshozatal iránti kérelmek gyors és megfelelő elintézését célzó jogalkotási folyamat (1.3 alpont).

1.1. A 2004-es bővítés és húsz új bíró hivatalba lépése után másfél évvel a Bíróságnak meg kellett kezdenie a Bolgár és a Román Köztársaság 2007. január 1-jei csatlakozásának előkészítését. 2006 januárjában *ad hoc* munkacsoport jött létre az egyes szervezeti egységeigényeinek felmérése és az adminisztrációban elvégzendő előkészítő munkálatok összehangolásának biztosítása érdekében. 2006. július 1-jén megkezdődött a fordítószolgálat két új nyelvi osztályára az ott dolgozó személyek felvétele.

Az igazságszolgáltatási tevékenység megszervezését illetően a Bíróság a Bolgár és a Román Köztársaság csatlakozásának fényében egy új, öt bíróból álló tanács, valamint egy új, három bíróból álló tanács megalakítása mellett döntött. A Bíróságon így már négy, öt-öt bíróból álló tanács (az első, a második, a harmadik és a negyedik tanács) és négy, egyenként három bíróból álló tanács (az ötödik, a hatodik, a hetedik és a nyolcadik tanács) tevékenykedik. Minden egyes öt bíróból álló tanácsba hat bíró, míg a három bíróból álló tanácsokba öt bíró van beosztva, akik az eljárási szabályzat rendelkezéseinek megfelelően meghatározott rotációs rend szerint üléseznek.¹

1.2. A Hivatalos Lapban 2005. december 12-én közzétett, 2005. december 2-i határozat megállapította az Európai Unió Közzolgálati Törvényszéke szabályszerű megalakítását. Így a 2006-os év volt ezen új igazságszolgáltatási fórum működésének első teljes naptári éve, amely bíróság első ítéletét 2006. április 26-án hozta meg.

Az olvasó e jelentés III. fejezetében részletesen megismerheti a Közzolgálati Törvényszék tevékenységét és ugyanazon fejezet C. pontjában a működése első évére vonatkozó valamennyi igazságügyi statisztikát.

¹ A bolgár és a román bírák érkezését követően a második és a harmadik tanács hét bíróból áll, míg a hatodik és hetedik tanács egyenként hat bíróból.

1.3. A 2004. november 4-én és 5-én Brüsszelben ülésezett Európai Tanács elnökségi következtetéseit követően a Bíróság és az Európai Unió politikai szervei vitát indítottak a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülése térségére vonatkozó előzetes döntéshozatali ügyek gyors elintézésének biztosítása érdekében meghozható intézkedésekről.

Ennek keretében a Bíróság 2006. szeptember 25-én a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének térségére vonatkozó előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekkel kapcsolatos eljárásról szóló vitairatot² terjesztett elő. Ebben a dokumentumban a Bíróság megállapította többek között, hogy a meglévő eljárások – beleértve az eljárási szabályzat 104a. cikkében foglalt gyorsított eljárást is – nem biztosíthatják ezen ügycsoportok kellően gyors elintézését, és jelezte, hogy egy új eljárástípust kellene bevezetni, amelyet „sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárásnak” hívhatnánk. A Bíróság ezen eljárástípus vonatkozásában két opciót ismertetett.

2006. december 14-én a Bíróság e vitairatot kiegészítő dokumentumot³ terjesztett az Európai Unió Tanácsa elé, amely részletesebben elemzi e két eljárási opciót. E már megindult jogalkotási folyamat a Bíróság alapokmánya és eljárási szabályzata szükséges módosításainak elfogadására vezet majd annak érdekében, hogy a Bíróság a lehető leghatékonyabban tudja az ezen ügytípusra vonatkozó eljárásokat lefolytatni.

2. A Bíróság 2006. évi igazságügyi statisztikái jelentős javulást mutatnak, mindezt már a harmadik egymást követő évben. E tekintetben fontos jelezni a Bíróság előtti eljárások időtartamának csökkenését és a folyamatban maradt ügyek számának csökkenését az érkezett ügyek számának jelentős növekedése ellenére.

2006-ban a Bíróság 503 ügyet fejezett be (nettó szám, figyelembe véve az egyesítéseket). A befejezett ügyek közül 351-et ítélettel fejeztek be, míg 151-ben végzést hoztak. Megjegyezzük, hogy a 2006-ban hozott ítéletek és végzések száma nem tér el jelentősen a 2005-ben hozottak számától (362 ítélet és 150 végzés), a folyamatban maradt ügyek számának az előző három évben történő fokozatos csökkenése ellenére (974 ügy 2003. december 31-én, 840 ügy 2004. december 31-én, 740 ügy 2005. december 31-én).

A Bíróságra 537 új ügy érkezett, amely a 2005-ben érkezett ügyek számához képest 13,3%-os növekedést jelent (474 ügy, összesítő számok). A 2006. december 31-én folyamatban maradt ügyek száma 731 (összesítő szám) volt.

Az eljárások időtartamának növekedését jelző tendenciának a már 2004-ben és 2005-ben megfigyelhető ellentétes irányba fordulása 2006-ra stabilizálódott. Az előzetes döntéshozatali ügyeket illetően az eljárások átlagos időtartama 19,8 hónap, míg 2004-ben ez 23,5 hónap, 2005-ben pedig 20,4 hónap volt. Az összehasonlító elemzés azt mutatja, hogy 1995 óta az előzetes döntéshozatali ügyek elintézésének átlagos időtartama 2006-ban volt a legrövidebb. A közvetlen keresetek és a fellebbezések elintézésének átlagos időtartama 20, illetve 17,8 hónap volt (21,3 hónap és 20,9 hónap 2005-ben).

² E dokumentum a Bíróság honlapján, az alábbi linken tekinthető meg: http://curia.europa.eu/fr/instit/txtdocfr/index_projet.htm.

³ E dokumentum a Bíróság honlapján, az alábbi linken tekinthető meg: http://curia.europa.eu/fr/instit/txtdocfr/index_projet.htm.

Az elmúlt évben az egyes ügyek elintézésének gyorsítása érdekében a Bíróság változó jelleggel alkalmazta a rendelkezésére álló különböző eszközöket (soron kívüli elbírálás, gyorsított eljárás, egyszerűsített eljárás és a főtanácsnok indítványa nélküli döntéshozatal). Gyorsított eljárás lefolytatását 5 ügyben kérték, ezeknél azonban nem teljesültek az eljárási szabályzat által előírt rendkívüli sürgősséget indokoló feltételek. A 2004-ben elfogadott gyakorlatnak megfelelően a gyorsított eljárás iránti kérelmeknek indokolt végzéssel a Bíróság elnöke ad helyt, illetve ő utasítja el e kérelmeket.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett bizonyos kérdésekre adott válasz kapcsán a Bíróság továbbra is rendszeresen alkalmazta az eljárási szabályzata 104. cikkének 3. §-ában meghatározott egyszerűsített eljárást. E rendelkezés alapján 16 végzést hoztak, így összesen 21 ügyet fejeztek be.

A Bíróság meglehetősen gyakran alkalmazta azt az alapokmány 20. cikke által biztosított lehetőséget is, hogy a főtanácsnok indítványa nélkül hozzon döntést, ha az ügy semmilyen új jogi kérdést nem vet fel. Jelezzük, hogy a 2006-ban kihirdetett ítéletek mintegy 33%-át főtanácsnoki indítvány mellőzésével hozták meg (2005-ben 35%-át).

Ami az ítéleteknek a Bíróság különböző ítélkező testületei közötti megoszlását illeti, megemlítenéd, hogy a 2006-ban befejezett ügyek majdnem 13%-át a Bíróság nagytanácsai és teljes ülései, 63%-át az öt bíróból álló tanácsok, míg 24%-át a három bíróból álló tanácsok tárgyalták. Az előző évhez képest az öt bíróból álló tanácsok által tárgyalt ügyek számának jelentős mértékű emelkedése (54% 2005-ben), a nagytanács által tárgyalt ügyek számának stabilizációja (13% 2005-ben) és a három bíróból álló tanácsok által tárgyalt ügyek számának jelentős csökkenése (33% 2005-ben) állapítható meg.

A 2006-os ítélkezési év statisztikai adataival kapcsolatos egyéb információkat e fejezet C. pontja tartalmazza.

3. Ez a pont a következő tárgykörök szerint csoportosítva ismerteti az ítélkezési gyakorlat lényegesebb fejlődési irányait:

alkotmányos vagy intézményi kérdések; uniós polgárság; az áruk szabad mozgása; mezőgazdaság; a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása; vízumok, menekültügy és bevándorlás; versenyszabályok; a jogszabályok közelítése; védjegyek; adózás; szociálpolitika; polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés; büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés, pontosítva azonban, hogy a benne felmerült fő kérdésre tekintettel egy adott tárgykörbe sorolt ítélet rendkívül gyakran más tárgykörhöz tartozó, nagy fontosságú kérdéseket is felvethet.

Alkotmányos vagy intézményi kérdések

A Bíróság 2006. február 7-én hozott véleményében (1/03. sz. vélemény, EBHT 2006., I-1145. o.) a Tanács kérelmére arról a kérdésről nyilatkozott, hogy az Európai Közösség kizárólagos vagy csak a tagállamokkal megosztott hatáskörrel rendelkezik-e a Luganói Egyezményt felváltó, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló új egyezmény megkötésére.

A Bíróság a nemzetközi megállapodások Közösség általi megkötésére vonatkozó ítélkezési gyakorlatából levonható következtetéseket összefoglalva mindenekelőtt emlékeztetett arra, hogy ahhoz, hogy a csak ráruházott hatáskörrel rendelkező Közösség kizárólagos hatáskörének meglelte a Szerződés kifejezett rendelkezései hiányában megállapítható legyen, a tervezett megállapodás és a hatályos közösségi jog közötti viszony konkrét elemzéséből kiindulva nyilvánvalóvá kell tenni, hogy a megállapodás megkötése a közösségi szabályokat hátrányosan érintheti. E vizsgálatot folytatta le mind a bírósági joghatósági szabályokat, mind a polgári és kereskedelmi ügyekben a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályokat illetően. Miután megállapította, hogy a joghatósági szabályok átfogó és koherens rendszerét előíró 44/2001/EK rendelet meglétének pusztán tényéből adódóan a bírósági joghatósági összeütközések elkerülését célzó szabályoknak az e rendelethez hasonlóan szintén átfogó rendszerét létrehozó bármely nemzetközi megállapodás hátrányosan érintheti a rendelet joghatósági szabályait, *in concreto* ellenőrizte, hogy annak ellenére ez a helyzet a tervezett megállapodás esetében is, hogy a megállapodásba beillesztettek egy „elválasztó” záradékot, amely szerint e megállapodás nem érinti a közösségi jog vonatkozó szabályainak tagállami alkalmazását, végül kifejtette, hogy ugyanez állapítható meg a határozatok elismerésének és végrehajtásának területén tervezett rendelkezéseket illetően is, mindezek alapján a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a Közösség kizárólagos hatáskörrel rendelkezik az új Luganoi Egyezmény megkötésére.

A C-177/04. sz., *Bizottság kontra Franciaország* ügyben (2006. március 14-én hozott ítélet, EBHT 2006., I-2461. o.) a Bíróságnak az EK 228. cikk alapján kötelezettségszegés megállapítása iránt benyújtott keresetről kellett határoznia.

Miután a Francia Köztársaság előadta, hogy az Európai Közösségek Bizottsága által a vele szemben felhozott panaszoknak az eljárás során történő átfogalmazását új kérelemnek kell tekinteni, amely a kereset elfogadhatatlanságát eredményezi, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy annak követelménye, hogy az EK 226. cikk alapján benyújtott kereset tárgyát az e rendelkezésben előírt pert megelőző eljárás során kell meghatározni, nem jelentheti azt, hogy az indokolással ellátott vélemény rendelkező részének és a kereseti kérelmeknek minden esetben teljesen meg kellene egyezniük, amennyiben a jogvita tárgyának nem a kiterjesztésére vagy a módosítására, hanem éppen ellenkezőleg, a korlátozására kerül sor. Ezért a Bizottság döntésétől függ, hogy a folyamatban lévő eljárás idején, a részleges teljesítés keretében elfogadott intézkedések figyelembevételével korlátozza az általa megállapítani kívánt kötelezettségszegés terjedelmét.

Miután bizonyítást nyert, hogy a Francia Köztársaságnak felrótt kötelezettségszegés a tények Bíróság általi vizsgálatának idején is fennállt, a Bíróság megvizsgálta a kényszerítő bírságra vonatkozó bizottsági javaslatot. Először emlékeztetett arra, hogy az EK 228. cikk célja a kötelezettségszegő tagállamnak a kötelezettségszegést megállapító ítéletben foglaltak teljesítésére való ösztönzése, és ezáltal a közösségi jog tényleges alkalmazásának biztosítása, valamint hogy a kényszerítő bírság vagy általános összeg célja a megállapított kötelezettségszegés megszüntetésére ösztönző gazdasági kényszernek a szóban forgó tagállammal szemben való alkalmazása, ezeket tehát annak tükrében kell meghatározni, hogy milyen mértékű meggyőzésre van szükség ahhoz, hogy a szóban forgó állam változtasson magatartásán. A Bíróság feladata saját mérlegelési jogkörének gyakorlása során meghatározni a kényszerítő bírságot az alapszempontokra tekintettel, amelyek

főszabály szerint a jogsértés időtartama, súlyossága és a szóban forgó tagállam fizetőképessége. Figyelembe kell venni különösen az ítéletben foglaltak teljesítése elmaradásának a magán- és közérdekeket érintő következményeit és azt, hogy milyen sürgősen kell a szóban forgó tagállamot kötelezettségei teljesítésére szorítani. E tekintetben a Bíróság megállapította, hogy ha az ilyen, a Bizottság közleményeiben közzétetthez hasonló iránymutatások ténylegesen hozzá is járulnak a Bizottság tevékenysége átláthatóságának, előre láthatóságának és jogbiztonságának biztosításához, az is megállapítható, hogy az EK 228. cikk (2) bekezdésével a Bíróságra ruházott hatáskör gyakorlásának nem előfeltétele, hogy a Bizottság ilyen szabályokat állapítson meg, amelyek egyébként sem kötnék a Bíróságot. A jelen esetben a Bíróság elfogadta a jogsértés súlyosságát, a bruttó nemzeti terméket és az érintett tagállam rendelkezésére álló szavazatok számát jelző együttthatókat, ám nem fogadta el a jogsértés időtartamát jelző együttthatót. Úgy ítélve meg, hogy ezen együtttható kiszámításakor a Bíróság első ítélete és a tényállás általa történő vizsgálatának időpontja – és nem a kereset benyújtásának időpontja – közötti időtartamot kell figyelembe venni, a Bíróság az említett tagállamot a Bizottság által javasolthoz képest nagyobb összegű pénzbírság megfizetésére kötelezte.

A C-459/03. sz., *Bizottság kontra Írország* ügyben (2006. május 30-án hozott ítélet, EBHT 2006., I-4635. o.) a Bíróság a Bizottság által indított, kötelezettségszegés megállapítása iránti eljárás keretében megállapította, hogy Írország – mivel a sellaföldi (Egyesült Királyság) székhelyű MOX üzemmel kapcsolatban Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága ellen az Egyesült Nemzetek Tengerjogi Egyezménye keretében indított vitarendezési eljárást – nem teljesítette az EK-Szerződés és az EAK-Szerződés több rendelkezéséből eredő kötelezettségeit. E következtetés levonásához a Bíróság többlépcsős érvelést követett. Mivel a Bizottság Írországnak az EK 292. cikk megsértését rója fel, amely cikk értelmében a tagállamok vállalják, hogy az EK-Szerződés értelmezésére vagy alkalmazására vonatkozó vitáikat kizárólag az e szerződésben előírt eljárások útján rendezik, a Bíróság először arra a kérdésre kereste a választ, hogy a tengerjogi egyezmény rendelkezései, amelyek megsértését Írország választottbíróság előtt róta fel az Egyesült Királyságnak, olyan közösségi jogi rendelkezéseknek tekinthetők-e, amelyek valamely tagállam általi megsértése az EK 226. és azt követő cikkek által bevezetett kötelezettségszegés megállapítása iránti eljárás alá tartozik. A nemzetközi megállapodások Közösség általi megkötésére vonatkozó szabályokat és a releváns közösségi szabályozást figyelembe vevő érvelést és az Írország által megsértettnek tekintett rendelkezések konkrét vizsgálatát követően, a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az egyezménynek azok a rendelkezései, amelyekre Írország a MOX üzemmel kapcsolatos, a választottbíróság elé terjesztett vita keretében hivatkozott, a közösségi jogrendszer részét képező szabályok. Következésképpen a Bíróságnak van joghatósága az említett rendelkezések értelmezésével és alkalmazásával kapcsolatos vitára vonatkozó eljárás lefolytatására, valamint annak megállapítására, hogy valamely tagállam a fenti rendelkezéseket betartja-e, tehát az EK 292. cikk értelmében a Bíróság rendelkezik kizárólagos joghatósággal az Írország által a választottbíróság elé vitthez hasonló jogvita elbírálására. Ugyanakkor itt nem ér véget az Írországnak felrótt kötelezettségszegés. Az említett állam ugyanis közösségi kötelezettségeit sem teljesítette azzal, hogy közösségi aktusokat terjesztett az említett bíróság elé felülvizsgálatra, többek között az EK-Szerződés, illetve az EAK-Szerződés alapján elfogadott több irányelvet is, amely további megsértését jelenti a Bíróságnak a közösségi jogi rendelkezések értelmezésére és alkalmazására vonatkozó és az EK 292. cikkből és EAK 193. cikkből eredő kizárólagos joghatósága

tiszteletben tartása kötelezettségének. Írország egyébiránt nem tartotta be az EK 10. és EAK 193. cikkéből eredő jóhiszemű együttműködési kötelezettséget azzal, hogy anélkül indított a tengerjogi egyezményben előírt vitarendezési rendszer keretében eljárást, hogy az illetékes közösségi intézményeket tájékoztatta, illetőleg velük egyeztetett volna.

A C-173/03. sz., *Traghetti del Mediterraneo*-ügyben (2006. június 13-án hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Bíróság pontosította a tagállamok szerződésen kívüli felelőssége tárgyában, abban a sajátos esetben alkalmazandó szabályokat, amikor a közösségi jog megsértésére a bírósági jogkör gyakorlása keretében kerül sor. Különösképpen egy olyan nemzeti szabályozás közösségi joggal való összeegyeztethetőségéről kell nyilatkoznia, amely egyrészt kizárja az állam bármilyen felelősségét a közösségi jognak a végső fokon ítélkező nemzeti bíróság által elkövetett megsértésével magánszemélynek okozott kárért, ha a közösségi jog megsértése az eljáró bíróság által végzett jogszabály-értelmezésből vagy a tényállási elemek és a bizonyítékok általa végzett értékeléséből ered, és amely másrészt az állam felelősségét a bíró szándékos vagy súlyosan kötelességszegő károkozására korlátozza. E tekintetben a Bíróság egyrészt úgy határozott, hogy ellentétes a közösségi joggal az olyan nemzeti szabályozás, amely általános szabályként kizárja a tagállam felelősségét a közösségi jognak a végső fokon ítélkező nemzeti bíróságnak felróható megsértésével magánszemélynek okozott kárért azzal az indokkal, hogy a közösségi jog megsértése az eljáró bíróság által végzett jogszabály-értelmezésből vagy a tényállási elemek és a bizonyítékok általa végzett értékeléséből ered, másrészt pedig kimondta, hogy ellentétes a közösségi joggal az olyan nemzeti szabályozás is, amely a tagállam felelősségét a bíró szándékos vagy súlyosan kötelességszegő károkozására korlátozza, ha az ilyen korlátozás az érintett tagállam felelősségének kizárására vezetne azokban az esetekben, amikor az alkalmazandó jog – a C-224/01. sz. *Köbler*-ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-10239. o.) 53–56. pontjaiban kifejtésre került – nyilvánvaló megsértésére került sor.

A C-432/04. sz., *Bizottság kontra Cresson* ügy (2006. július 11-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) lehetőséget adott a Bíróságnak arra, hogy pontosítsa a Bizottság tagjainak az EK 213. cikk szerinti kötelezettségeit. Úgy ítélte meg, hogy a „Bizottság tagjaként betöltött hivatalukból eredő kötelezettségek” fogalmát tágan kell értelmezni, és a feddhetetlenségi és tartózkodási kötelezettségen kívül magában foglalja a teljes függetlenség és a Közösség általános érdekében való eljárás kötelezettségét. Egy bizonyos súlyú kötelezettségszegés esetén a Szerződés által előírt szankció a felmentés, illetve az érintett nyugdíjjogosultságának vagy az ezt helyettesítő egyéb juttatásokhoz való jogának megvonása. A Bizottság olyan tagja, akinek megbízatása megszűnt, elmarasztható olyan kötelezettségszegésért, amelyet megbízatása során követett el, de amelyet csak azt követően tártak fel. Mivel a felmentésre már nem volt lehetőség, a Bíróság a kötelezettségszegés súlyosságának mértékét alapul véve szabadon dönthetett a jogosultságok részleges vagy teljes megvonásáról. A keresetindítási határidő ugyanakkor nem korlátlan, mivel a jogbiztonság alapvető követelményének és a védelemhez való jognak a tiszteletben tartása megköveteli, hogy az a személy, aki ellen a Bizottság közigazgatási eljárást indított, lehetőséget kapjon arra, hogy az említett eljárás során eredményesen kifejtse álláspontját. A Bíróság szerint továbbá az, hogy nincs a Bíróság határozata ellen jogorvoslati lehetőség, egyáltalán nem olyan jellegű mulasztás, amely – a Bizottság tagjainak a hatékony bírói jogvédelemhez való jogára tekintettel – akadályozná hatásköre gyakorlását. A szóban forgó biztos ellen felhozott panaszok vizsgálatát illetően

a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a büntetőeljárás folyamán tett megállapításokat figyelembe veheti, a Bíróságot ugyanakkor nem köti a tényekre vonatkozóan tett jogi minősítés, és hatásköre van annak megállapítására, hogy a felrótt tények a Bizottság tagjaként betöltött hivatalból eredő kötelezettségek megszegésének minősülnek-e. E megállapítások alapján és az iratanyag ténybeli elemeinek részletes vizsgálatát követően a Bíróság részben helyt adott a keresetnek, arra a következtetésre jutva, hogy a Bizottság szóban forgó tagja megszegte a Bizottság tagjaként betöltött hivatalából eredő – az EK 213. cikk (2) bekezdése és az EAK 126. cikke (2) bekezdése szerinti – kötelezettségeit. Ugyanakkor az eset körülményeire tekintettel a Bíróság úgy vélte, hogy a kötelezettségszegés megállapítása önmagában megfelelő szankciónak minősül, és mentesítette E. Cresson-t a nyugdíjjogosultsága vagy az ezt helyettesítő egyéb juttatásokhoz való joga megvonásával járó szankció kiszabása alól.

A C-145/04. sz., *Spanyolország kontra Egyesült Királyság* ügyben (2006. szeptember 12-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) és a C-300/04. sz., *Eman és Sevinger* ügyben (2006. szeptember 12-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Bíróság a Szerződésnek az európai polgársággal és az európai parlamenti képviselők megválasztásával kapcsolatos szabályairól nyilatkozott, különösen az e választáson gyakorolható szavazati jog és annak gyakorlása vonatkozásában. A *Spanyolország kontra Egyesült Királyság* ügyben ugyanis a Bíróságnak a tagállamoknak az európai parlamenti választásokra vonatkozó választójogukra azokra a személyekre történő kiterjesztésére vonatkozó hatásköréről kellett döntenie, akik a közösségi jog értelmében nem az Európai Unió polgárai. A jelen esetben a Spanyol Királyság Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága egy olyan törvényét támadta, amely Gibraltárra vonatkozóan kimondja, hogy a Commonwealth e területen lakóhellyel rendelkező, nem közösségi polgárai az európai parlamenti választásokon aktív és passzív választójoggal rendelkeznek. E tekintetben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az európai parlamenti választásokra vonatkozó aktív és passzív választójoggal rendelkezők körének meghatározása a közösségi jog tiszteletben tartása mellett a tagállamok hatáskörébe tartozik. Úgy vélte, hogy az EK 189., EK 190., EK 17. és EK 19. cikkel nem ellentétes az, hogy a tagállamok saját állampolgáraikon és a területükön lakóhellyel rendelkező uniós polgárokon kívül aktív és passzív választójogot adnak velük szoros kapcsolatban álló, meghatározott személyeknek. Emellett a Bíróság szerint a Szerződésnek az Európai Parlament összetételére és az uniós polgárságra vonatkozó rendelkezéseiből nem állapítható meg az uniós polgárság és a választójog közötti nyilvánvaló kapcsolat megléte. Végezetül, hangsúlyozva, hogy a Szerződésnek az uniós polgársággal kapcsolatos cikkeiből nem következik az az elv, hogy az uniós polgárok a Szerződés minden egyéb rendelkezésének a kizárólagos kedvezményezettjei, a Bíróság megállapította, hogy az Egyesült Királyság vitatott szabályozása összhangban van a közösségi joggal.

A fent hivatkozott *Eman és Sevinger* ügyben a Bíróság az EK 17. cikk, az EK 19. cikk (2) bekezdése, az EK 190. cikk és az EK 299. cikk (3) bekezdése értelmezéséről nyilatkozott a Raad van State (Hollandia) által azon jogvita keretében benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelmet követően, amelynek tárgya az volt, hogy két, arubai lakóhellyel rendelkező holland állampolgár vitatta az európai parlamenti képviselők 2004. június 10-i választása céljából a választói névjegyzékbe való felvétel iránti kérelmük utóbbi általi – lakóhelyük miatti – elutasítását. A Bíróság szerint azok a személyek, akik valamely tagállam állampolgárságával rendelkeznek, és akiknek a lakóhelye vagy tartózkodási helye az

EK 299. cikk (3) bekezdésében említett tengerentúli országokhoz és területekhez tartozó területen található, hivatkozhatnak az uniós polgárok számára a Szerződés második részében elismert jogokra. Ugyanakkor a tengerentúli országok és területek (TOT) a Szerződés negyedik részében (EK 182–188. cikk) a társulásra vonatkozóan meghatározott különleges szabályok alá tartoznak, oly módon, hogy a Szerződés általános rendelkezései kifejezett utalás nélkül nem alkalmazhatók rájuk, továbbá az Európai Parlamentre vonatkozó EK 189. és EK 190. cikk nem alkalmazható ezen országokra és területekre, következésképpen a tagállamok nem kötelesek azokban európai parlamenti választásokat tartani. Egyébiránt a közösségi jog jelenlegi állása szerint nem tiltja semmi, hogy a tagállamok a közösségi jogot tiszteletben tartva az európai parlamenti választásokra vonatkozó aktív és passzív választójog feltételeit az azon a területen való lakóhellyel rendelkezés kritériumára hivatkozással határozzák meg, ahol a választásokat tartják. Az egyenlő bánásmód elve mégis akadályát képezi annak, hogy a választott kritériumok azzal a következménnyel járjanak, hogy az összehasonlítható helyzetben lévő állampolgárokat eltérő módon kezeljék, anélkül hogy ezen eltérő bánásmód objektívan igazolható lenne.

A C-392/04. és C-422/04. sz., *i-21 Germany és Arcor* ügyben (2006. szeptember 19-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) alkalmat adott a Bíróságnak a közösségi jog elsőbbsége és a jogbiztonság közötti egyensúly kialakítására a közösségi jog megsértése miatt jogellenes közigazgatási aktus további sorsa vonatkozásában. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a jogbiztonság elvének megfelelően a közigazgatási szerv főszabály szerint nem köteles visszavonni az ésszerű jogorvoslati határidő lejártával vagy a jogorvoslati út kimerítésével jogerőssé vált közigazgatási határozatot. A Bíróság azonban elismerte, hogy ez az elv korlátozottan érvényesülhet négy feltétel teljesülése esetén: a nemzeti jog alapján a közigazgatási szerv hatáskörrel rendelkezik a határozat visszavonására; a szóban forgó határozat valamely végső fokon eljáró nemzeti bíróság ítélete nyomán vált jogerőssé; az említett ítélet – a Bíróság azt követő ítélkezési gyakorlatára tekintettel – a közösségi jog olyan téves értelmezésén alapul, amelyet anélkül fogadtak el, hogy előzetes döntéshozatal céljából a Bírósághoz fordultak volna; az érintett személy azt követően, hogy tudomására jutott az említett ítélkezési gyakorlat, haladéktalanul a közigazgatási szervhez fordult (lásd a C-453/00. sz., *Kühne & Heitz* ügyben 2004. január 13-án hozott ítéletet, EBHT 2004., I-837. o.). Egyébiránt az egyenértékűség elve megköveteli, hogy a jogorvoslatokra alkalmazandó szabályok összessége, beleértve az előírt határidőket, különbségtétel nélkül vonatkozzon a közösségi jog és a belső jog megsértésén alapuló jogorvoslatokra. Amennyiben a nemzeti jogszabályok szerint a hatóság köteles visszavonni a jogerőssé vált, ám a belső joggal nyilvánvalóan összeegyeztethetetlen közigazgatási határozatot, ugyanezen kötelezettségnek kell érvényesülnie a közösségi joggal való nyilvánvaló összeegyeztethetlenség esetén is. A nemzeti bíróság ítéli meg, hogy a közösségi joggal összeegyeztethetetlen szabályozás nyilvánvalóan jogellenes-e az érintett nemzeti jog értelmében, és ebben az esetben levonja a nemzeti joga alapján abból eredő valamennyi következtetést.

Két ügyben merült fel a megsemmisítés iránti kereset elfogadhatóságára vonatkozó kérdés. Egyrészt a C-417/04. P. sz., *Regione Siciliana kontra Bizottság* ügyben (2006. május 2-án hozott ítélet, EBHT 2006., I-3881. o.), amelynek tárgya egy olyan fellebbezés volt, amelyben a Regione Siciliana az Európai Közösségek Elsőfokú Bírósága azon végzésének hatályon kívül helyezését kérte, amely végzéssel az Elsőfokú Bíróság elfogadhatatlannak nyilvánította az Európai Regionális Fejlesztési Alap által biztosított pénzügyi támogatás

lezárásáról szóló bizottsági határozat megsemmisítése iránti kérelmét. A Bíróság emlékeztetett arra, hogy valamely regionális vagy helyi közigazgatási egység keresetét nem lehet valamely tagállam keresetéhez hasonlítani, mivel a tagállam fogalma az EK 230. cikk értelmében csak a tagállamok kormányzati hatóságaira vonatkozik. Ugyanakkor úgy ítélte meg, hogy e cikk alapján valamely regionális vagy helyi közigazgatási egység, amennyiben a nemzeti jog alapján rendelkezik jogi személyiséggel, eljárást indíthat a neki címzett határozat vagy az olyan határozat ellen, amelyet ugyan rendeletként vagy egy másik személyhez címzett határozatként hoztak, de őt közvetlenül és személyében érinti. Márpedig az Európai Regionális Fejlesztési Alap projektjének megvalósításáért felelős regionális hatóságot nem lehet úgy tekinteni, mint amelyet közvetlenül érint a szóban forgó tagállamnak címzett és az alap által biztosított pénzügyi támogatás lezárására vonatkozó bizottsági határozat. Másrészt a C-131/03. P. sz., *Reynolds Tobacco és társai kontra Bizottság* ügyben (2006. szeptember 12-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Bíróságnak meg kellett vizsgálnia a Bizottság által hozott, keresetindításról rendelkező határozatok megsemmisítésének a lehetőségét. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy csak azok az intézkedések minősülnek megsemmisítés iránti keresettel megtámadható jogi aktusoknak és határozatoknak, amelyek olyan joghatásokat váltanak ki, amely joghatások a felperes érdekeit érinthetik, jelentősen módosítva annak jogi helyzetét. Így bár a kötelező erejű bírósági határozat eléréséhez elengedhetetlen a bírósághoz fordulás, de az ilyen határozat mint olyan nem határozza meg véglegesen az eljárás feleinek kötelezettségeit, és önmagában nem módosítja a vitás jogi helyzetet. A valamely intézmény jogellenes magatartása miatt – állításuk szerint azonban mégis – kárt szenvedett jogalanyok nincsenek megfosztva a bírósághoz fordulás lehetőségétől, hiszen a szerződésen kívüli felelősség megállapítása iránti kereset nyitva áll arra az esetre, ha a szóban forgó magatartás megalapozza a Közösség felelősségét.

A C-344/04. sz., *International Air Transport Association és társai* ügyben (2006. január 10-én hozott ítélet, EBHT 2006., I-403. o.) a Bíróság az EK 234. cikk vonatkozásában úgy ítélte meg, hogy az a tény, hogy valamely közösségi jogi aktus érvényességét vitatják a nemzeti bíróság előtt, önmagában nem elégséges ok arra, hogy előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel kelljen a Bírósághoz fordulni. Valamely nemzeti bíróság, amelynek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében van jogorvoslati lehetőség, csak akkor köteles felfüggeszteni az eljárást és az érvényesség kérdésében előzetes döntéshozatali kérelemmel fordulni a Bírósághoz, ha arra az álláspontra jut, hogy a felek által előadott – vagy adott esetben hivatalból megvizsgált – érvénytelenségi ok vagy okok megalapozottak.

Végezetül, több ügyben is szembesült a Bíróság a közösségi jogi aktusok jogalapja megválasztásának problémájával. Ezek közül hat ügyet érdemes külön kiemelni.

Elsőként a 2003/106 határozatra⁴ vonatkozó, C-94/03. sz., *Bizottság kontra Tanács* ügyet (2006. január 10-én hozott ítélet, EBHT 2006., I-1. o.) és a 304/2003⁵ rendeletre vonatkozó,

⁴ A nemzetközi kereskedelemben forgalmazott egyes veszélyes vegyi anyagok és növényvédő szerek előzetes tájékoztatáson alapuló jóváhagyási eljárásáról szóló rotterdami egyezménynek a Közösség nevében való jóváhagyásáról szóló, 2002. december 19-i 2003/106/EK tanácsi határozat (HL L 63., 27. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 46. kötet, 91. o.).

⁵ A veszélyes vegyi anyagok kiviteléről és behozataláról szóló, 2003. január 28-i 304/2003/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 63., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 46. kötet, 65. o.).

C-178/03. sz., *Bizottság kontra Parlament és Tanács* ügyet (2006. január 10-én hozott ítélet, EBHT 2006., I-107. o.) említjük. A Bíróság mindkét ügyben megerősítette a kettős jogalpra vonatkozó ítélkezési gyakorlatában említett alapvető vezérelveket. A Bíróság ugyanis emlékeztetett arra, hogy egyfelől valamely közösségi jogi aktus jogalapjának megválasztását bíróságilag felülvizsgálható, objektív körülményekre kell alapítani, amelyek közé tartozik különösen a jogi aktus célja és tartalma; másfelől ha valamely közösségi jogi aktus vizsgálatából az derül ki, hogy az aktus kettős cél elérésére irányul, vagy két összetevőt foglal magában, és ezek egyike elsődlegesnek vagy túlnyomórészt meghatározónak mutatkozik, míg a másik csak járulékos jellegű, az aktust csak egy jogalpra kell alapítani, mégpedig arra, amelyet az elsődleges vagy túlnyomórészt meghatározó cél vagy összetevő megkövetel; és végül, ha kivételes esetben azt állapítják meg, hogy a jogi aktus egyidejűleg több cél elérésére irányul, vagy több olyan összetevőt foglal magában, amelyek elválaszthatatlanul kapcsolódnak össze úgy, hogy egymáshoz képest egyik sem másodlagos vagy közvetett, akkor az ilyen jogi aktust kivételesen a különböző, vonatkozó jogalapokra kell alapítani, kiemelve, hogy két jogalap alkalmazása mégis kizárt, amennyiben az azokra külön-külön előírt eljárások egymással összeegyeztethetetlenek, és/vagy a jogalapok halmozódása sérthetné a Parlament jogait. Ezen ítélkezési gyakorlatot alkalmazva a Bíróság az első ügyben megállapította, hogy a határozatot az EK 133. cikkre és az EK 175. cikk (1) bekezdésére kellett volna alapítani, összefüggésben az EK 300. cikk vonatkozó rendelkezéseivel, és annyiban meg kell semmisíteni, amennyiben annak alapja egyedül az EK 175. cikk (1) bekezdése volt, összefüggésben az EK 300. cikk (2) bekezdése első albekezdésének első mondatával és (3) bekezdésének első albekezdésével. A 304/2003 rendeletet az EK 133. cikkre és az EK 175. cikk (1) bekezdésére kellett volna alapítani, és annyiban meg kell semmisíteni, amennyiben az egyedül az EK 175. cikk (1) bekezdésén alapul.

Négy másik ügy közös vonása, hogy az EK 95. cikk jogalapkénti megválasztásának feltételeit érintik.

Mindenekelőtt a C-436/03. sz., *Parlament kontra Tanács* ügyben (2006. május 2-án hozott ítélet, EBHT 2006., I-3733. o.) a Bíróság emlékeztetett azon ítélkezési gyakorlatára, miszerint az EK 95. cikk felhatalmazza a közösségi jogalkotót a belső piac megteremtése és működése feltételeinek javítását célzó intézkedések meghozatalára – ezen intézkedéseknek ténylegesen ezt kell célozniuk, tehát hozzá kell járulniuk a Szerződés által biztosított gazdasági szabadságok (amelyek között szerepel a letelepedés szabadsága) korlátainak kiküszöböléséhez; felhatalmazza továbbá olyan intézkedések meghozatalára is, amelyek megelőzhetik a nemzeti jogszabályalkotás heterogén fejlődéséből adódó kereskedelmi korlátok megjelenését – az ilyen korlátok megjelenését valószínűsíteni kell, a kérdéses intézkedéseknek pedig a megelőzésre kell irányulniuk. Ezért az adott ügyben a Bíróság úgy határozott, hogy az EK 95. cikk nem lett volna megfelelő jogalap az 1435/2003 rendelet⁶ elfogadásához, és a Tanács helyesen fogadta azt el az EK 308. cikk alapján. A Bíróság ezt követően, szintén ezen ítélkezési gyakorlatot alkalmazva határozott úgy a C-217/04. sz., *Egyesült Királyság kontra Parlament és Tanács* ügyben (2006. május 2-án

⁶ Az európai szövetkezet (SCE) státútumáról szóló, 2003. július 22-i 1435/2003/EK tanácsi rendelet (HL L 207., 1. o.; magyar nyelvű kiadás 17. fejezet, 1. kötet, 280. o.).

hozott ítélet, EBHT 2006., I-3771. o.), hogy a 460/2004 rendeletet⁷ joggal alapították az EK 95. cikkre. Egyébiránt a C-317/04. és C-318/04. sz., *Parlament kontra Tanács és Bizottság* ügyben (2006. május 30-án hozott ítélet, EBHT 2006., I-4721. o.) a Bíróság – éppen ellenkezőleg – úgy határozott, hogy a 2004/496 határozatot⁸ érvényesen nem lehetett az EK 95. cikk alapján elfogadni, a 95/46 irányelv⁹ 25. cikkével összefüggésben, mivel az e határozat tárgyát képező megállapodás olyan adatfeldolgozási műveleteket érint – amennyiben azok a közbiztonsággal, a védelemmel, a nemzetbiztonsággal, továbbá a büntetőjog területén az állami tevékenységekkel kapcsolatosak –, amelyek a 95/46 irányelv 3. cikke (2) bekezdése első francia bekezdése értelmében nem tartoztak az irányelv hatálya alá. Végezetül, a C-380/03. sz., *Németország kontra Parlament és Tanács* ügyben (2006. december 12-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Bíróság, miután emlékeztetett arra, hogy amennyiben az EK 95. cikkre mint jogalapra történő hivatkozás feltételei teljesülnek, a közösségi jogalkotót nem lehet megakadályozni abban, hogy erre a jogalapra hivatkozzon, tekintettel arra, hogy a közegészség védelme meghatározó a jogalap megválasztása során, szintén elsődlegesen ezen ítélkezési gyakorlat alapján határozott legutóbbi ügy, hogy a közösségi jogalkotó a 2003/33 irányelv¹⁰ 3. és 4. cikkének kizárólag az EK 95. cikk alapján történő elfogadásával nem sértette meg az EK 152. cikk (4) bekezdése c) pontjában foglalt rendelkezéseket.

Európai polgárság

E területen a fent jelzett, az európai parlamenti képviselők megválasztásával kapcsolatos ügyeken kívül két ügyet érdemes külön kiemelni.

A C-406/04. sz. *De Cuyper*-ügyben (2006. július 18-án hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Bíróság azt vizsgálta, hogy az Európai Unió polgárainak mozgási és letelepedési szabadságával mennyire egyeztethető össze a munkanélküliségre vonatkozó belga szabályozás. Ez utóbbi lakóhellyel kapcsolatos kikötést alkalmaz a több mint 50 éves munkanélküliekkel szemben, jóllehet ez utóbbiak nem kötelesek a munkaerőpiacon rendelkezésre állni. A Bíróság mindenekelőtt emlékeztetett arra, hogy az uniós polgárok tartózkodási joga nem feltétel nélküli, hanem csak a Szerződésben és a végrehajtására hozott intézkedésekben megállapított korlátozásokkal és feltételekkel biztosított. A Bíróság megállapította, hogy a belga szabályozás, amely egyes állampolgárait pusztán azért hozza hátrányos helyzetbe, mert éltek a szabad mozgás és tartózkodás jogával, az

⁷ Az Európai Hálózat- és Információbiztonsági Ügynökség létrehozásáról szóló, 2004. március 10-i 460/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 77., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 1. fejezet, 5. kötet, 35. o.).

⁸ Az Európai Unió és az Egyesült Államok közötti, a PNR-adatoknak a légi szállítók általi feldolgozásáról és az Egyesült Államok Belbiztonsági Minisztériuma Vámügyi és Határvédelmi Irodájának történő továbbításáról szóló megállapodás megkötéséről szóló, 2004. május 17-i 2004/496/EK tanácsi határozat (HL L 183., 83. o., helyesbítve: HL 2005. L 255., 168. o.).

⁹ A személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló, módosított, 1995. október 24-i 95/46/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 281., 31. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 15. kötet, 355. o.).

¹⁰ A tagállamok dohánytermékek reklámozására és szponzorálására vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek közelítéséről szóló, 2003. május 26-i 2003/33/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 152., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 7. kötet, 460. o.).

EK 18. cikkben valamennyi uniós polgárnak biztosított szabadságok korlátozását jelenti. A Bíróság ugyanakkor elismerte, hogy ezt a korlátozást az érintett személyek állampolgárságától független, közérdekű objektív szempontok igazolták. A Bíróság így megállapította, hogy a lakóhellyel kapcsolatos kikötés előírása szükséges a munkanélküli szakmai és családi helyzetének ellenőrzéséhez, mert lehetővé teszi, hogy a foglalkoztatási hivatal ellenőrizhesse, hogy a munkanélküli-járadék kedvezményezettjének helyzetében történt-e olyan változás, amely kihat a biztosított ellátásra. A Bíróság azt is megjegyezte, hogy a munkanélküli-járadékok tárgyában végzett ellenőrzés olyan sajátosságokkal bír, amely a többi ellátás ellenőrzése során alkalmazottnál szigorúbb rendszert tesz indokolttá, valamint hogy az iratok vagy igazolások benyújtásához hasonló, kevésbé szigorú intézkedések megfosztanak az ellenőrzést annak váratlan jellegétől, amely így kevésbé hatékonyá válna.

Ugyancsak a lakóhelyre vonatkozó feltételnek az EK 18. cikkel való összeegyeztethetősége került szóba a C-192/05. sz., *Tas-Hagen és Tas* ügyben (2006. október 26-án hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) egy olyan szabályozás kapcsán, amely a háború polgári áldozatainak járó juttatás nyújtására vonatkozik, és megköveteli, hogy az érintett a kérelem benyújtásának időpontjában e tagállam területén rendelkezzen lakóhellyel.

A Bíróság elsőként azt határozta meg, hogy ez a kérdés az EK 18. cikk hatálya alá tartozik-e. E tekintetben megállapította, hogy a közösségi jog fejlődésének jelenlegi szakaszában az olyan juttatás, amelynek célja a háború polgári áldozatainak kárpótlása, a tagállamok hatáskörébe tartozik, feltéve, hogy ezt a hatáskört a közösségi jog tiszteletben tartása mellett gyakorolják. Márpedig a jelen szabályozás mellett az EK 18. cikkben biztosított szabad mozgás és tartózkodás jogának gyakorlása hatással volt a juttatás elnyerésének lehetőségére, így ezt a helyzetet nem lehet a közösségi joghoz egyáltalán nem kapcsolódónak tekinteni. A Bíróság a lakóhelyre vonatkozó feltétel megengedhetőségét illetően megállapította, hogy az eltántoríthat az EK 18. cikkben elismert szabadságok gyakorlásától, így e szabadságok korlátozásának minősül. Megállapította, hogy a lakóhelyre vonatkozó feltétel főszabály szerint igazolható azzal a szándékkal, hogy a háború polgári áldozataival szembeni szolidaritási kötelezettséget csak azon személyekre korlátozza, akiknek a háború alatt és után kapcsolata volt az érintett állam népével, így a lakóhelyre vonatkozó feltétel e személyeknek a társadalomhoz való kötődésének mértékéről tanúskodik. Miközben kiemeli a tagállamok széles mérlegelési mozgásterét a közösségi jog által nem szabályozott juttatásokat illetően, a Bíróság úgy véli, hogy a lakóhelyre vonatkozó kritériumot nem lehet az említett kötődést kellően tükröző jelnek tekinteni, amennyiben eltérő eredményekre vezethet a külföldön letelepedett olyan személyeket illetően, akiknek a juttatást nyújtó tagállam társadalmába való beilleszkedésének szintje mindenben összehasonlítható. A lakóhelyre vonatkozó olyan kritérium megállapítása, amely kizárólag a juttatás iránti kérelem időpontjára vonatkozik, nem minősül az igénylőnek a szolidaritását ily módon kifejező társadalomhoz való kötődését kellően jelző kritériumnak, így nem tartja tiszteletben az arányosság elvét.

Az áruk szabad mozgása

A C-23/04. – C-25/04. sz., *Sfakianakis* egyesített ügyekben (2006. február 9-én hozott ítélet, EBHT 2006., I-1265. o.) a Bíróságnak a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és

azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló Európai Megállapodást kellett értelmeznie, különösen e Megállapodás¹¹ 4. jegyzőkönyve 31. cikkének (2) bekezdését és 32. cikkét, egy görög bíróság által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre válaszolva, amely bíróságnak Magyarországról származó gépjárművek Görögországba – a Megállapodás preferenciális vám eljárása keretében – történő behozatalára vonatkozó jogvitát kellett eldöntenie.

A Bíróság úgy határozott, hogy az egyrészt az Európai Közösségek és azok tagállamai, másrészt a Magyar Köztársaság közötti Társulási Tanács 3/96 határozatával módosított, említett Megállapodás 4. jegyzőkönyvének 31. cikke (2) bekezdését és 32. cikkét úgy kell értelmezni, hogy – függetlenül attól, hogy a szállítási bizonyítványok érvényességének megerősítését az importáló állam vámhatóságai kérésére végezték-e el, vagy sem – az importáló állam vámhatóságai kötelesek figyelembe venni a szállítási bizonyítványok érvényességéről az exportáló állam vámhatóságai által lefolytatott megerősítési eljárás eredményeivel szemben kezdeményezett jogorvoslatok tárgyában az exportáló államban hozott bírósági határozatokat, miután értesültek e jogorvoslatokról és e határozatok tartalmáról. A Bíróság ugyanezekben az egyesített ügyekben úgy ítélte meg, hogy a vámoknak az említett Megállapodásban előírt eltörlésének a hatékony érvényesülését sértik az adókkal és bírságokkal növelt vámok megfizetését előíró olyan közigazgatási határozatok, amelyeket az importáló állam vámhatóságai azt megelőzően hoztak, hogy értesültek volna az utólagos megerősítési eljárás megállapításaival szemben kezdeményezett jogorvoslatok végeredményéről, és amikor az exportáló állam szállítási bizonyítványokat eredetileg kibocsátó hatóságainak határozatait még nem vonták vissza vagy nem helyezték hatályon kívül.

Mezőgazdaság

A közös agrárpolitika vonatkozásában a C-310/04. sz., *Spanyolország kontra Tanács* ügyet (2006. szeptember 7-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) említenénk, amelyben a Spanyol Királyság a Bírósághoz a 864/2004 rendelettel¹² bevezetett és az 1782/2003 rendeletbe¹³ beillesztett, az ún. Mac Sharry-reformokat végrehajtó, új, közösségi gyapottámogatási rendszer ellen irányuló megsemmisítés iránti keresetet nyújtott be. A Spanyol Királyság által felhozott egyes jogalapok közül a Bíróság az

¹¹ A Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló, az 1993. december 13-i tanácsi és bizottsági határozattal (HL L 347., 1. o.) megkötésre és jóváhagyásra került Európai Megállapodás.

¹² A közös agrárpolitika keretébe tartozó közvetlen támogatási rendszerek közös szabályainak megállapításáról és a mezőgazdasági termelők részére meghatározott támogatási rendszerek létrehozásáról szóló 1782/2003/EK rendelet módosításáról, valamint annak a Cseh Köztársaság, Észtország, Ciprus, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Lengyelország, Szlovénia és Szlovákia Európai Unióhoz való csatlakozása következtében történő kiigazításáról szóló, 2004. április 29-i 864/2004/EK tanácsi rendelet (HL L 161., 48. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 45. kötet, 136. o.).

¹³ A közös agrárpolitika keretébe tartozó közvetlen támogatási rendszerek közös szabályainak megállapításáról és a mezőgazdasági termelők részére meghatározott támogatási rendszerek létrehozásáról, továbbá a 2019/93/EKG, 1452/2001/EK, 1453/2001/EK, 1454/2001/EK, 1868/94/EK, 1251/1999/EK, 1254/1999/EK, 1673/2000/EK, 2358/71/EKG és a 2529/2001/EK rendeletek módosításáról szóló, 2003. szeptember 29-i 1782/2003/EK tanácsi rendelet (HL L 270., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 40. kötet, 269. o.).

arányosság elvének megsértésével kapcsolatos jogalap megalapozottságát állapította meg. Úgy határozott ugyanis, hogy a 864/2004 rendeletet megalkotó Tanács nem bizonyította, hogy az e rendelettel bevezetett új gyapottámogatási rendszert a mérlegelési jogkörének tényleges gyakorlásával fogadta el, ami a Bíróság szerint magában foglalta az ügyben releváns valamennyi tény és körülmény figyelembevételét, közöttük a bérköltségeket és a gyapottámogatási rendszer reformjának a gyapottisztító vállalkozások gazdasági helyzetére gyakorolt lehetséges hatásait. A Bíróság következképpen úgy ítélte meg, hogy a neki benyújtott adatok nem teszik lehetővé számára annak ellenőrzését, hogy a közösségi jogalkotó a tárgyra vonatkozóan meglévő, széles mérlegelési jogkörének túllépése nélkül, hogyan juthatott arra a következtetésre, hogy a gyapotra vonatkozó terményspecifikus támogatás összegének az előző támogatási rendszerben fennálló, összes támogatás összegének 35%-ában való meghatározása elegendő a 864/2004 rendelet (5) preambulumbekzdésében kifejtett cél – a jövedelmezőség, tehát e növénytermesztése folytatása biztosításának – eléréséhez, amely cél a Görög Köztársaság csatlakozási okmányához csatolt 4. jegyzőkönyv (2) bekezdésében előírt célt tükrözi. A Bíróság így megsemmisítette a 864/2004 rendelet 1. cikkének 20. pontjával bevezetett 1782/2003 rendelet IV. címének 10a. fejezetét. Ugyanakkor felfüggesztette az említett megsemmisítés hatályát az új rendelet ésszerű időn belül való elfogadásáig.

A személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása

E rendkívül nagy területen az év jelentős ügyeit témakör szerint kell csoportosítani.

A Bíróság mindenekelőtt emlékeztetett, hogy a mozgás szabadságával kapcsolatos rendelkezések alkalmazásának korlátját képezik egyrészt a tisztán belső helyzetek, másrészt a joggal való visszaélés. Állandó ítélkezési gyakorlat ugyanis, hogy egy olyan helyzet, amelynek valamennyi összetevője egyetlen tagállamon belülre korlátozódik, nem tartozik a mozgás szabadságával kapcsolatos rendelkezések hatálya alá. E tekintetben a Bíróságnak rendszeresen vizsgálnia kell, vajon az a tény, hogy valamely közösségi polgár adóalany a gazdasági tevékenysége végzésének helye szerintitől eltérő tagállam területén telepedik le vagy rendelkezik lakóhellyel, olyan külső tényállási elem, amely elegendő ahhoz, hogy hivatkozhatson a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása nyújtotta lehetőségekre. A 2006-os ügyek közül két ügyet érdemes kiemelni: a C-152/03. sz., *Ritter-Coulais*-ügyet (2006. február 21-én hozott ítélet, EBHT 2006., I-1711. o.) és a C-470/04. sz. *N*-ügyet (2006. szeptember 7-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé).

A fent hivatkozott *Ritter-Coulais*-ügyben a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő ügy egy német állampolgárságú házaspárra vonatkozott, akik Németországban folytattak kereső tevékenységet, ott voltak adókötelesek, de Franciaországban laktak. Arra a kérdésre, hogy e német állampolgárok hivatkozhatnak-e a német adóhatósággal szemben a munkavállalók szabad mozgására vonatkozó rendelkezésekre a tulajdonukban álló ház – amelyben Franciaországban laktak – saját célra történő használatából eredő veszteségeik figyelembevétele érdekében, a Bíróság azt a választ adta, hogy a valós lakóhelyétől eltérő tagállamban dolgozó Ritter-Coulais házaspár helyzete az EK 39. cikk hatálya alá tartozik.

A fent hivatkozott *N*-ügyben azon holland adójogi rendelkezésekről volt szó, amelyek alapján a nemzeti terület elhagyása egy tekintet alá esik a társasági részesedést megtestesítő értékpapírok átruházásával, ezáltal az elhagyás időpontjában értéknövekedést terhelő adó fizetésére vonatkozó kötelezettség keletkezik. Az alapügyben fennálló helyzetben egy addig Hollandiában élő holland állampolgár lakóhelyét az Egyesült Királyságba helyezte át, ahol hosszú ideig semmiféle gazdasági tevékenységet nem végzett. Arra a kérdésre, hogy e holland állampolgár, aki kizárólagos tulajdonosa volt három, holland jog alá tartozó társaságnak, a holland adóhatósággal szemben hivatkozhatott-e a letelepedés szabadságára vonatkozó rendelkezésekre a megtámadott szabályozás vele szembeni alkalmazásának vitatása érdekében, a Bíróság kifejezetten a fent hivatkozott, a *Ritter-Coulais*-ügyben hozott ítéletére hivatkozva úgy válaszolt, hogy a lakóhelye áthelyezése óta alkalmazni kell az EK 43. cikket *N*. helyzetére.

A joggal való visszaélést illetően egy nemzeti bíróság azt kérdezte a Bíróságtól, hogy vajon a letelepedés szabadságával való visszaélésnek minősül-e az, ha az egyik tagállamban székhellyel rendelkező társaság abból a kizárólagos célból alapít és lát el tőkével társaságokat a másik tagállamban, hogy az utóbbi államban érvényesülő kedvezőbb adórendszer előnyeit élvezze. A Bíróság nemlegesén válaszolt a C-196/04. sz., *Cadbury Schweppes és Cadbury Schweppes Overseas* ügyben (2006. szeptember 12-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé). Az a körülmény, hogy a társaságot azzal a céllal hozták létre valamely tagállamban, hogy a kedvezőbb jogszabályok előnyeit élvezze, önmagában nem elegendő a visszaélés megállapításához, és nem igazolhatja a letelepedés szabadságát korlátozó rendelkezést. Ellenben az ilyen intézkedés igazolható, ha arra irányul, hogy megakadályozza a teljesen mesterséges, valós gazdasági tartalmat nélkülöző megállapodásokra irányuló magatartásokat, amelyek a nemzeti területen folytatott tevékenységből származó nyereség után általában fizetendő adó elkerülésére irányulnak.

Miként a mozgás szabadságára vonatkozó rendelkezések hatálya nem korlátlan, a közvetlen adókra vonatkozó tagállami hatáskörök terjedelme sem az, és a Bíróságnak többször alkalma nyílt az e területen meglévő, gazdag ítélkezési gyakorlatának további alakítására.

A Bíróság ítélkezési gyakorlatából következő közös rendszer alkalmazásával tilos nemcsak az állampolgárságon alapuló hátrányos megkülönböztetés, hanem a hátrányos megkülönböztetés (vagy közvetett hátrányos megkülönböztetés) minden formája is, amelyek látszólag semleges ismérvek alkalmazásával voltaképpen azonos eredményre vezetnek. Az eltérő alkalmazás hátrányos megkülönböztetéskénti minősítése azonban eltérő szabályok hasonló helyzetekre történő alkalmazását vagy ugyanazon szabályok eltérő helyzetekre történő alkalmazását feltételezi. Közvetett hátrányos megkülönböztetés bizonyítása esetén van közérdeken alapuló kényszerítő okok miatti igazolási lehetőség, az arányosság elvének tiszteletben tartása mellett.

A Bíróság által vizsgált egyes nemzeti adózási intézkedések között voltak a közösségi joggal összeegyeztethető és össze nem egyeztethető intézkedések is.

A közösségi joggal összeegyeztethetőként elismert nemzeti intézkedések között szerepelnek mindenekelőtt az objektíven összehasonlítható helyzetekre különbségtétel nélkül alkalmazandó intézkedések. Ez volt a helyzet a C-513/03. sz., *van Hilten-van der*

Heijden-ügyben (2006. február 23-án hozott ítélet, EBHT 2006., I-1957. o.) egy olyan nemzeti szabályozás vonatkozásában, amelynek értelmében azon tagállami állampolgár hagyatéka, aki e tagállamban található lakóhelyének külföldre történő áthelyezését követő 10 éven belül meghal, oly módon illetékköteles, mintha ezen áthelyezésre nem került volna sor, kivéve a más országok által kivetett öröklési illeték utáni illetékkedvezményt. Mivel azonos feltételek mellett illetékköteles azon állampolgár hagyatéka, aki külföldre helyezte át lakóhelyét és azé, aki az érintett tagállamban maradt, az ilyen szabályozás nem tántorítja el az e tagállamból történő, illetve e tagállamba irányuló beruházásokat, sem a lakóhelyüket korábban külföldre áthelyező állampolgárok hagyatékának értékét nem csökkenti. Ami az érintett tagállamban lakóhellyel rendelkező, valamint a külföldön lakóhellyel rendelkező állampolgárok közti eltérő bánásmódot illeti, ezt nem lehet úgy tekinteni, mint amely az EK 56. cikk által tiltott, hátrányos megkülönböztetést valósít meg, mivel e különbség abból fakad, hogy a tagállamok jogosultak meghatározni az adóztatási joghatóságuk megosztásának szempontjait. Szintén ez volt a helyzet a *C-513/04. sz., Kerckhaert és Morres* ügyben (2006. november 14-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) egy olyan adójogszabály vonatkozásában, amely ugyanazon egységes adómértékkel adóztatja a nemzeti területen letelepedett társaság részvényei után járó osztalékot és a másik tagállamban letelepedett társaság részvényei után járó osztalékot, anélkül hogy figyelembe venné az ez utóbbi tagállamban jövedelemadó címén levont forrásadót. A Bíróság megállapította, hogy az illetőség szerinti állam adójogszabályai szempontjából az osztalékban részesülő részvényes helyzete nem lesz feltétlenül más pusztán azért, mert az osztalékot egy másik tagállamban letelepedett társaságtól kapja, amely tagállam az adóztatási jogának gyakorlása során ezt az osztalékot forrásadó alá vonja. Ez a jogszabály tehát nem ellentétes az EK 56. cikkel. A kettős adóztatás hátrányos következményei, amelyeket ez a rendszer von maga után, abból erednek, hogy két tagállam párhuzamosan gyakorolja adóztatási jogát. Ennélfogva a tagállamokra hárul a helyzet orvoslása, alkalmazva különösen a nemzetközi adóztatási gyakorlatban követett megosztási szempontokat.

A közösségi joggal összeegyeztethetőként elismert nemzeti intézkedések között szerepelnek továbbá az olyan intézkedések, amelyek, noha eltérően kezelik az objektíven összehasonlítható helyzeteket, a követett cél szempontjából végső soron semlegesek. A *C-446/04. sz., Test Claimants in the FII Group Litigation* ügy (2006. december 12-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) jó példa erre. Egy olyan általános szabályozás keretében, amely meg kívánja előzni, illetve mérsékelni kívánja a fizetett osztalék többszörös vagy gazdasági kettős adóztatását (ugyanazon jövedelem két különböző adóalanynál történő kettős adóztatása), Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága a belföldi illetőségű társaságok által fizetendő adó kiszámításakor az osztalékot, attól függően, hogy külföldről vagy belföldről származik, két különféle módszer szerint adóztatja meg. Míg a belföldi illetőségű társaságok által szintén belföldi illetőségű társaságoktól kapott osztalékokra a mentesítés módszerét alkalmazták, addig a belföldi illetőségű társaságok által külföldi illetőségű társaságoktól kapott osztalékokra a beszámítás módszerét. A Bíróság megállapította, hogy az ilyen szabályozás alapján a külföldről származó osztalékban részesülő belföldi illetőségű társaság helyzete hasonló a belföldről származó osztalékban részesülő részvényes társaság helyzetéhez a tekintetben, hogy mindkét esetben elvben többszörös adózás alá eshet. Ha nem hátrányos a külföldről származó osztalékok esetében, ezen eltérő kezelés nem ellentétes az EK 43. és 56. cikkel, ám ennek eldöntése a nemzeti bíróságokra tartozik.

A közösségi joggal összeegyeztethetőként elismert nemzeti intézkedések továbbá az össze nem hasonlítható helyzeteket eltérően kezelő intézkedések. Ez volt a helyzet a C-374/04. sz., *Test Claimants in Class IV of the Act Group Litigation* ügyben (2006. december 12-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága szabályozásának egy másik aspektusa vonatkozásában, amely meg kívánja előzni, illetve mérsékelni kívánja a fizetett osztalék többszörös, illetve gazdasági kettős adóztatását. A vitatott intézkedések ebben az esetben a belföldi illetőségű társaságok által fizetett osztalékok megadóztatásának módszerét érintették. Míg a belföldi illetőségű társaság által belföldi illetőségű társaság részére fizetett osztalék adójóváírásra jogosít, az ilyen osztalékban részesülő, külföldi illetőségű társaság nem volt adójóváírásra jogosult. Ez az adózás terén a belföldi és külföldi illetőségű társaságok közötti eltérő bánásmód ugyanakkor nem minősül hátrányos megkülönböztetésnek, állapította meg a Bíróság. Habár az adott tagállamban illetőséggel rendelkező, belföldről származó osztalékban részesülő részvényesek helyzete hasonló a hivatkozott tagállamban illetőséggel rendelkező, de külföldről származó osztalékban részesülő részvényesek helyzetéhez (a fent hivatkozott *Test Claimants in the FII Group Litigation* ügyben hozott ítélet), ez nem feltétlenül igaz az osztalékfizető társaság illetősége szerinti tagállam adójogszabályainak az ezen tagállamban illetőséggel rendelkező, illetve valamely más tagállamban illetőséggel rendelkező, osztalékban részesülő részvényesek helyzetére történő alkalmazása szempontjából. Ugyanis amennyiben az osztalékot fizető társaság és az abban részesülő részvényes nem ugyanazon tagállamban rendelkeznek illetőséggel, az osztalékot fizető társaság illetősége szerinti, vagyis a nyereség forrása szerinti tagállam nincs ugyanolyan helyzetben a többszörös vagy kettős adóztatás elkerülése vagy enyhítése tekintetében, mint az osztalékban részesülő részvényes illetősége szerinti tagállam. Az EK 43. és EK 56. cikk tehát hasonló esetben nem tiltja a belföldi és külföldi illetőségű társaságok közötti eltérő bánásmódot.

A közösségi joggal összeegyeztethetőként elismert nemzeti intézkedések végül azok a nemzeti intézkedések, amelyek esetében az eltérő kezelést közérdeken alapuló kényszerítő okok igazolják, mint például a C-290/04. sz., *FKP Scorpio Konzertproduktionen*-ügyben (2006. október 3-án hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé). Az alapügy tárgya egy olyan nemzeti szabályozás volt, amelynek értelmében a nem a szolgáltatásnyújtás helye szerinti tagállambeli illetőségű szolgáltató díjára adólevonási eljárást kell alkalmazni, miközben az ezen tagállambeli illetőségű szolgáltatókra az adólevonást nem kell alkalmazni. A Bíróság a szolgáltatásnyújtási szabadság akadályának minősítette a szolgáltatás címzettjeinek az említett levonásra vonatkozó – felelősségre vonás terhe mellett – kötelezettségét. Ugyanakkor úgy ítélte meg, hogy az ilyen szabályozást az adózás helye szerinti államon kívül letelepedett személyek esetében a jövedelemadó-beszedés hatékonysága biztosításának szükségessége igazolja, és az a követett cél szempontjából arányos eszköznek minősül.

A közösségi joggal össze nem egyeztethetőnek ítélt nemzeti intézkedések között szerepelnek elsőként azok az intézkedések, amelyeket noha közérdeken alapuló kényszerítő okok igazolnak, a követett cél szempontjából aránytalanoknak bizonyulnak. Erre találhatunk példát a fent hivatkozott *N*-ügyben. A társasági részesedést megtestesítő értékpapírokkal rendelkező adóalany, aki, mivel pusztán a lakóhelyének külföldre történő áthelyezése következtében kötelezetté válik a még meg nem valósult értéknövekedést terhelő adó fizetésére, míg ha továbbra is az állampolgársága szerinti tagállam területén marad, az

értéknövekedés kizárólag annyiban lett volna adóköteles, amennyiben árfolyamnyereséggé ténylegesen befolyt volna, lemondani kényszerül a szabad mozgáshoz való jogának gyakorlásától. Igaz, a vitatott nemzeti intézkedések közérdekű célt követnek, amennyiben a területiség elve alapján biztosítják a joghatóság tagállamok közötti megosztását, elkerülve ezzel a kettős adóztatást (ugyanazon jövedelem két különböző adóalanynál történő kettős adóztatása). Ugyanakkor az is igaz, hogy mind a rendes körülmények között fizetendő adó megfizetésének elhalasztásához szükséges biztosíték nyújtására vonatkozó kötelezettség, mind a lakóhely-áthelyezést követően bekövetkező értékcsökkenés érvényesítésének lehetetlensége a követett cél szempontjából aránytalanná teszi a vitatott adórendszert.

A közösségi joggal össze nem egyeztethetőnek ítélt nemzeti intézkedések között szerepelnek másodsorban azok az intézkedések, amelyek eltérően kezelnek összehasonlítható helyzeteket. A fent hivatkozott *Ritter-Coulais*-ügyben hozott ítéletben a Bíróság úgy vélte, hogy akadályt képez az a nemzeti szabályozás, amely nem teszi lehetővé a más tagállamban munkavállalóként jövedelmet szerző és teljes körű adókötelezettséggel rendelkező magánszemély részére az említett jövedelem alapján ezen államban fizetendő adója megállapítása során annak a veszteségnek a figyelembevételét, amely abból ered, hogy mint állandó lakóhelyet saját céljaira használja a más tagállamban található, saját tulajdonában álló lakóházat, miközben a bérbeadásból származó jövedelmet figyelembe veszik. Jóllehet a kérdéses nemzeti szabályozás nem vonatkozik közvetlenül a belföldi lakóhellyel nem rendelkezőkre, e személyek azonban mégis gyakrabban tulajdonosai külföldön található lakóháznak, mint a belföldi lakóhellyel rendelkezők, és leggyakrabban más tagállam állampolgárai. Következésképpen az őket előnytelenebb helyzetbe hozó szabályozás ellentétes az EK 39. cikkel.

A C-386/04. sz., *Centro di Musicologia Walter Stauffer*-ügyben (2006. szeptember 14-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Bíróság arról a kérdéssel döntött, hogy valamely tagállam kedvezőtlenebb elbánásban részesítheti-e azt a külföldi alapítványt, amely teljesíti az ebben az államban a közhasznúság elismeréséhez előírt feltételeket, mint az ugyanilyen típusú belföldi alapítványt. A Bíróság emlékeztetett arra, hogy noha az EK 58. cikk lehetővé teszi a tagállamoknak, hogy adózás szempontjából eltérően kezeljék a külföldi illetőségű adóalanyokat, tiltja azokat az intézkedéseket, amelyek a szabad tőke mozgásra vonatkozó önkényes hátrányos megkülönböztetés vagy rejtett korlátozás eszközei. E körülmények között a teljes körű adókötelezettséggel rendelkező – azaz belföldi – és a korlátozott adókötelezettséggel rendelkező – azaz külföldi – alapítványok közötti különbségtétel csak akkor megengedhető, ha az eltérő bánásmód olyan helyzetekre vonatkozik, amelyek egymással objektíve nem összehasonlíthatóak, vagy azt közérdeken alapuló kényszerítő ok indokolja. E tekintetben a külföldi, a származási tagállamuk által közhasznúként elismert alapítványok, melyek teljesítik az ezen elismeréshez más tagállam joga által előírt feltételeket is, és a céljuk ugyanazon társadalmi érdekek előmozdítása, mint amelyeket ez utóbbi állam támogat, összehasonlítható helyzetben vannak az ugyanilyen típusú belföldi alapítványokkal. Ha nem igazolható, a külföldi alapítványok kedvezőtlen bánásmódban való részesítése következtésképpen ellentétes a közösségi joggal.

A fent hivatkozott *FKP Scorpio Konzertproduktionen*-ügyben hozott ítéletben a Bíróság újfent a nem belföldi illetőségű szolgáltatásnyújtók működési költségei elszámolhatóságának kérdésével szembesült. Az adóköteles jövedelmet eredményező gazdasági

tevékenységhez közvetlenül kapcsolódó működési költségek tekintetében a belföldi és a nem belföldi illetőségű személyek összehasonlítható helyzetben vannak. A Bíróság a C-234/01. sz. *Gerritse*-ügyben (2003. június 12-én hozott ítélet, EBHT 2006., I-5933. o.) kimondta, hogy az olyan nemzeti szabályozás esetében, amely a nem belföldi illetőségűek esetében kizárja a működési költségek elszámolását, viszont ezt a lehetőséget megadja a belföldi illetőségűeknek, fennáll a veszélye, hogy elsődlegesen a más tagállamok állampolgárait hozza kedvezőtlen helyzetbe, tehát a Szerződéssel ellentétes, közvetett hátrányos megkülönböztetést hordoz magában. Azt a nemzeti szabályozást is a Szerződéssel ellentétesnek találta, amely az adólevonási eljárásban nem, hanem csak az utólagos adó-visszatérítési eljárásban teszi lehetővé a működési költségek elszámolását.

Végezetül, a C-520/04. sz. *Turpeinen*-ügyben (2006. november 9-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Bíróság az Unió polgárainak szabad mozgására vonatkozó EK 18. cikkel ellentétesnek találta azt a nemzeti szabályozást, amely alapján ezen állam intézménye által a külföldi illetőségű személy részére folyósított öregségi nyugdíjat terhelő jövedelemadó bizonyos esetekben meghaladja azt az adót, amely abban az esetben lenne fizetendő, ha e személy belföldi illetőségű volna, feltéve, hogy a fent említett nyugdíj teszi ki e belföldi illetőségű személy jövedelmének teljes vagy majdnem teljes összegét. Hasonló esetben ugyanis a jövedelemadó szempontjából a belföldi illetőségű és a külföldi illetőségű adóalany objektíve összehasonlítható helyzetben van.

A letelepedési szabadsággal kapcsolatban két párhuzamos ügyben, amelyekben 2006. szeptember 19-én született ítélet, az egyikben egy előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés (C-506/04. sz. *Wilson*-ügy, az EBHT-ban még nem tették közzé), a másikban egy megsemmisítés iránti kereset (C-193/05. sz., *Bizottság kontra Luxemburg* ügy, az EBHT-ban még nem tették közzé) nyomán, a Bíróság úgy határozott, hogy az ügyvédi hivatásnak a saját tagállam szakmai címének használatával történő gyakorlásáról szóló irányelvvel¹⁴ ellentétes az a luxemburgi jogszabályi rendelkezés, amely a szakmai képesítésüket valamely másik tagállamban szerzett ügyvédek bejegyzését a tagállam három nyelve ismeretének előzetes ellenőrzéséhez kötötte. A Bíróság pontosította ugyanis, hogy az irányelv 3. cikkének megfelelően a saját tagállamban történt bejegyzés igazolásának bemutatása az egyetlen olyan feltétel, amelyhez a fogadó tagállam a bejegyzést kötheti, lehetővé téve az érdekelt számára, hogy saját tagállamának szakmai címét használva gyakorolja tevékenységét. E tekintetben a Bíróság kiemelte, hogy az irányelvben az ismeretek előzetes ellenőrzésének rendszeréről való lemondás azon szabályokból következik, amelyek a jogalanyok védelmét és a gondos igazságszolgáltatást biztosítják, különösen az ügyvédek számára előírt azon kötelezettséget, hogy saját tagállamuk szakmai címét használva gyakorolják tevékenységüket, valamint azon etikai kötelezettséget, hogy ne vállaljon olyan ügyet, amely meghaladja a kompetenciáját, például a nyelvi ismereteinek hiánya miatt. A *Wilson*-ügyben a Bíróság egyébként úgy határozott, hogy a luxemburgi törvény nem felel meg az említett irányelv 9. cikkének, amely szerint a bejegyzést megtagadó határozatok ellen belső jogi jogorvoslati lehetőséget kell biztosítani. A Bíróság ugyanis úgy ítélte meg, hogy nem volt kellően garantálva a pártatlanság, mivel a bejegyzést megtagadó határozatok jelen esetben egy olyan szerv felülvizsgálata alá

¹⁴ Az ügyvédi hivatásnak a képesítés megszerzése országától eltérő tagállamokban történő folyamatos gyakorlásának elősegítéséről szóló, 1998. február 16-i 98/5/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 77., 36. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 3. kötet, 83. o.).

tartoznak, amely első fokon kizárólag, másodfokon többségében az adott állam állampolgárságával rendelkező ügyvédekből áll, és a semmisségi panasz a bírósági felülvizsgálatot nem ténykérdésben, hanem kizárólag jogkérdésben teszi lehetővé.

Végezetül a szolgáltatásnyújtás szabadságát illetően a Bíróság a C-452/04. sz. *Fidium Finanz*-ügyben (2006. október 3-án hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a közösségi joggal összeegyeztethetőnek ítélte az olyan nemzeti szabályozást, amely a valamely harmadik államban letelepedett társaság számára előzetes engedély megadásához köti a hitelnyújtási tevékenységnek az ország területén történő folytatását, és amely ezen engedély kibocsátását e társaság székhelyének vagy fiókjának az ország területén való elhelyezkedéséhez köti. Mivel egy harmadik országban székhellyel rendelkező társaság a tőke szabad mozgásával ellentétben nem hivatkozhat a szolgáltatásnyújtás szabadságára, a Bíróság szükségesnek tartotta meghatározni, hogy a szóban forgó tevékenység melyik alapvető szabadsághoz kapcsolódik. E tekintetben megállapította, hogy főszabály szerint mindkettőhöz kapcsolódhat. A Bíróság korábbi precedensek alapján kijelentette, hogy hasonló esetben meg kell vizsgálni, hogy ezen szabadságok gyakorlását ez milyen mértékben befolyásolja, és hogy az alapügy körülményeire figyelemmel az egyik szabadság a másikhoz képest nem másodlagos-e, és az adott rendelkezés ahhoz kapcsolódhat-e. Ilyen esetben a Bíróság főszabály szerint e két alapvető szabadság egyikére tekintettel vizsgálja meg a szóban forgó intézkedést. Jelen esetben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az engedélyezésre vonatkozó vitatott szabályozás jelentős mértékben sérti a szolgáltatásnyújtás szabadságát, mivel az állandó telephely követelménye egyenesen e szabadság tagadásának tekintendő. Ugyanakkor egy ilyen szabályozásnak a tőke szabad mozgására gyakorolt esetleges hatása kizárólag a szolgáltatásnyújtás korlátozásának elkerülhetetlen következménye.

A szociális biztonság területét illetően a szociális biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó munkavállalókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló, módosított 1408/71 rendeletre¹⁵ vonatkozó három ítéletre hívjuk fel a figyelmet.

Elsőként, az időnként „betegek szabad mozgásának” nevezett témakörben a C-372/04. sz. *Watts*-ügyben 2006. május 16-án hozott, fontos ítéletet kell említeni (EBHT 2006., I-4325. o.). A Bíróságnak az említett ügyben Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága nemzeti egészségügyi rendszerét (*National Health Service*, a továbbiakban: NHS) kellett vizsgálnia az 1408/71 rendelet 22. cikkének és az EK 49. cikk fényében. Az 1408/71 rendelet 22. cikke (2) bekezdésének második albekezdése előírja, hogy az illetékes intézmény nem tagadhatja meg a betegről az engedélyt (azaz a gyakorlatban az E 112-es nyomtatványt), hogy egy másik tagállamba utazzon ellátás igénybevétele céljából, „ha nem részesülhet ilyen ellátásban az adott ellátásban való részesüléshez általában szükséges időn belül a lakóhely szerinti tagállamban, jelenlegi egészségi állapotának és a betegség valószínű lefolyásának figyelembevételével”. Mivel az NHS keretében a kórházi ellátás ingyenes, de a legkevésbé sürgős ellátások esetén meglehetősen hosszú várólista van, felmerült a kérdés, hogy milyen mértékben megengedett figyelembe venni a lakóhely szerinti államban a

¹⁵ Az 1996. december 2-i 118/97/EK tanácsi rendelettel (HL 1997. L 28., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 3. kötet, 3. o.) módosított és naprakésszé tett, a szociális biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó munkavállalókra, önálló vállalkozókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló, 1971. június 14-i 1408/71/EGK tanácsi rendelet (HL L 149., 2. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 35. o.).

várakozási időt a szóban forgó rendelet 22. cikkében foglalt „az adott ellátásban való részesüléshez általában szükséges idő” meghatározásánál. Ebben a kérdésben a Bíróság elismerve a várólistás rendszer jogszerűségét, úgy ítélte meg, hogy az illetékes intézménynek akkor áll jogában a várakozási időre hivatkozva megtagadni az engedélyt, ha bizonyítja, hogy ez az időtartam nem haladja meg az engedély iránti kérelem időpontjában az érdekelt élettani állapotának, kórelőzményeinek, a betegség valószínű lefolyásának, az érdekelt fájdalmai intenzitásának vagy az érdekelt kedvezőtlen egészségi állapotának figyelembevételével megállapított kórházi kezelési szükségleteinek objektív orvosi értékelése alapján indokolt időtartamot. A Bíróság hozzátette, hogy a várakozási időt rugalmasan és dinamikusan kell meghatározni, lehetővé téve az időtartam felülvizsgálatát a beteg egészségi állapotának esetleges súlyosbodásától függően. A szolgáltatásnyújtás szabadságát illetően a Bíróság úgy határozott, hogy az EK 49. cikk hatálya alá tartozik az az eset, amikor az egészségi állapota alapján kórházi ellátást igénylő személy más tagállamba utazik, és díjazás ellenében ott veszi igénybe a szóban forgó ellátásokat, függetlenül az érintettre irányadó azon nemzeti rendszer működésétől, amelyről végső soron az említett ellátások költségeinek megtérítését kéri. A Bíróság megállapította továbbá, hogy az NHS-hez hasonló nemzeti rendszer, amely előzetes engedélyhez köti a más tagállamban rendelkezésre álló kórházi ellátások költségeinek megtérítését – miközben az e rendszer keretében rendelkezésre álló ellátások ingyenes igénybevétele nem függ ilyen engedélytől –, akadályozza a szolgáltatásnyújtás szabadságát. Ezt a korlátozást igazolhatják olyan tervezési szükségletek, melyek biztosítják a minőségi és kiegyensúlyozottan sokrétű kórházi ellátásokhoz való megfelelő és állandó hozzáférést, hozzájárulnak a költséghatékonyság biztosításához, valamint ahhoz, hogy az anyagi, műszaki és emberi erőforrások pazarlását elkerüljék. A Bíróság emlékeztetett továbbá arra, hogy az engedély megadásához szükséges feltételeknek a szóban forgó kényszerítő okokra tekintettel igazoltnak kell lenniük, és meg kell felelniük az arányosság követelményének. E tekintetben az NHS keretében előírt várólistákat illetően a Bíróság megállapította, hogy ha az említett várólistákból eredő határidő az adott egyéni esetben meghaladja az orvosilag indokolt időtartamot, az illetékes intézmény nem tagadhatja meg az engedély megadását e várólisták létre, a kezelésre szoruló eset sürgősségéhez kapcsolódó prioritások szokásos sorrendiségét esetlegesen ért sérelemre, a nemzeti rendszer keretében nyújtott ellátások ingyenességére, a más tagállamban igénybe venni kívánt ellátás költségtérítésére vonatkozó különleges pénzügyi előírások meghatározására vonatkozó kötelezettségre, illetve az említett ellátás és az illetékes tagállamban ennek megfelelő ellátás költségére hivatkozva. A Bíróság e tekintetben megállapította, hogy amennyiben az ellátások nem nyújthatók orvosilag indokolt időtartamon belül, az illetékes intézmények kötelesek költségtérítési rendszert meghatározni a más tagállamban nyújtott kórházi ellátásokra.

Másodsorban a Bíróság a C-466/04. sz. *Acereda Herrera*-ügyben (2006. június 15-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a valamely tagállam egészségügyi rendszerében biztosított által – a biztosító intézmény előzetes engedélye birtokában – más tagállamban igénybe vett kórházi ellátás egyes költségeinek viselését illetően megállapította, hogy a módosított 1408/71 rendelet 22. cikke (1) bekezdésének c) pontja, (2) bekezdése, valamint 36. cikke nem keletkeztetnek jogosultságot az említett biztosított számára a más tagállam területén felmerült saját, illetve az őt kísérő személy utazási, tartózkodási és étkezési költségeinek a biztosító intézmény által történő megtérítésére, kivéve a biztosított kórházi tartózkodásának és étkezésének költségeit. A Bíróság emlékeztetett e tekintetben, hogy

az 1408/71 rendelet 22. cikke (1) bekezdésének c) pontja szerinti „pénzbeli ellátás” fogalma tartalmazza a szigorú értelemben vett orvosi ellátásokkal kapcsolatos költségeket, valamint a kórházi létesítményben való tartózkodás és étkezés miatt ezen ellátáshoz elválaszthatatlanul kapcsolódó kiadásokat, ugyanakkor kizárja az olyan járulékos költségeknek, mint a biztosított számára e más tagállam területén felmerült saját, illetve az őt kísérő személy utazási, tartózkodási és étkezési költségeinek az illetékes intézmény általi figyelembevételét.

Végezetül a C-50/05. sz. *Nikula*-ügyben (2006. július 18-án hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) az olyan nyugdíjak vonatkozásában, amelyet az adott személy az előző adóévben valamely tagállam intézménye általi folyósítást követően más tagállamban kap meg, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy nem ellentétes a 118/97 rendelettel módosított és naprakésszé tett, 1408/71 rendelet 33. cikke (1) bekezdésével az, ha a nyugdíjas lakóhelye szerinti tagállamban az említett rendelet 27. cikke szerinti ellátások nyújtására illetékes tagállam intézményei által alkalmazott betegbiztosítási járulékalap megállapítása során a lakóhely szerinti államban folyósított nyugdíjak mellett valamely másik tagállam intézményei által folyósított nyugdíjakat is e járulékalaphoz számítják, annyiban, amennyiben az említett járulékok nem haladják meg a lakóhely szerinti államban folyósított nyugdíjak összegét. Ellentétes azonban az EK 39. cikkel az, ha a másik tagállam intézményeitől kapott nyugdíjak összegét abban az esetben is figyelembe veszik, ha a járulékokat e másik tagállamban az ott kapott munkajövedelem terhére már megfizették. Az érintettek feladata annak megállapítása, hogy korábban ténylegesen sor került-e a járulékfizetésre.

Vízumok, menekültügy és bevándorlás

A Bizottság által a Spanyol Királyság ellen benyújtott megsemmisítés iránti kereset nyomán – amely kereset benyújtására az e tagállam hatóságainak abból álló gyakorlata miatt került sor, hogy csupán amiatt megtagadják a területre való beléptetést vagy a vízum kiadását tagállami állampolgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező házastársainak, hogy a Schengeni Információs Rendszerben (SIS) figyelmeztető jelzés hatálya alatt álltak – a Bíróság a C-503/03. sz., *Bizottság kontra Spanyolország* ügyben (2006. január 31-én hozott ítélet, EBHT 2006., I-1097. o.) pontosította a Schengeni Végrehajtási Egyezmény (a továbbiakban: SMVE) és a személyek szabad mozgásának közösségi joga közötti kapcsolatot. Határozott továbbá az SMVE végrehajtása során a tagállamoktól elvárható magatartásról. Az első kérdésben a Bíróság úgy határozott, hogy valamely közigazgatási gyakorlatnak az SMVE rendelkezéseivel való összeegyeztethetősége csak annyiban igazolhatja a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok eljárását, amennyiben a kérdéses rendelkezések alkalmazása összeegyeztethető a személyek szabad mozgására vonatkozó közösségi szabályokkal. Így megállapította, hogy összeegyeztethető az SMVE-vel, hogy a tagállamok automatikusan megtagadják a beléptetést és a vízumkiadást az olyan külfölditől, aki beléptetési tilalmat elrendelő schengeni figyelmeztető jelzés hatálya alatt áll. Mindazonáltal, amennyiben ez az SMVE által előírt automatikus elutasítás során nincs különbségtétel aszerint, hogy az érintett külföldi valamely tagállam állampolgárának házastársa vagy sem, meg kell vizsgálni, hogy ez az automatikus elutasítás összeegyeztethető-e a személyek szabad mozgására vonatkozó közösségi jogszabályokkal,

különösen pedig a 64/221 irányelvvel¹⁶. Pontosabban a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a SIS-be történő felvétel olyan ok meglétére utal, amely indokolja a schengeni térségbe való beléptetés megtagadását. Mindazonáltal ezt a jelzést meg kell erősíteniük olyan információknak, amelyek előzetesen lehetővé teszik annak megállapítását, hogy az érintett jelenléte a schengeni térségben valóságos, időszerű és kellően komoly veszélyt jelent, amely sérti a társadalom valamely alapvető érdekét. A Bíróság hozzátette, hogy e vizsgálat keretében a SIS-t lekérdező állam köteles megfelelően figyelembe venni a figyelmeztető jelzést kiadó állam által rendelkezésre bocsátott adatokat, mivel ez utóbbi államnak kötelessége a SIS-t lekérdező állam rendelkezésére bocsátani azokat a kiegészítő információkat, amelyek lehetővé teszik ez utóbbi számára a figyelmeztető jelzés hatálya alatt álló személy által megtestesített fenyegetés jelentőségének konkrét megítélését.

A C-241/05. sz. *Bot*-ügyben (2006. október 3-án hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Bíróság az SMVE¹⁷ 20. cikkének (1) bekezdését értelmezte, amely előírja, hogy a vízumkötelezettség hatálya alá nem tartozó külföldiek az első beutazás időpontjától számított hat hónapon belül, de legfeljebb három hónapig szabadon mozoghatnak a Szerződő Felek területén, amennyiben megfelelnek az ugyanezen egyezmény 5. cikke (1) bekezdésének a), c), d) és e) pontjában említett beutazási feltételeknek, mégpedig a Conseil d'État (Franciaország) előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésére, amely előtt egy olyan, vízummentességet élvező román állampolgár ügye volt, aki miután a schengeni térségbe történt legelső beutazásától számított hat hónapon belül egymást követő tartózkodásai e térségben három hónapnál többet tettek ki, ismét beutazott oda e kezdeti hat hónapos időszak leteltét követően, és ott ezen újabb beutazást követő három hónapnál hamarabb ellenőrizték.

A Bíróság úgy határozott, hogy az SMVE 20. cikkének (1) bekezdését akként kell értelmezni, hogy az e rendelkezésben szereplő „első beutazás” fogalma a schengeni térségbe történő legelső beutazáson kívül magában foglalja az e legelső beutazástól számított hat hónapos időszak leteltét követően e térségbe történő első beutazást is, valamint a korábbi első beutazás időpontjától számított újabb hat hónapos időszak letelte utáni minden újabb első beutazást is.

A C-540/03. sz., *Parlament kontra Tanács* ügyben (2006. június 27-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Bíróság elutasította az Európai Parlament által a családegyesítési jogról szóló 2003/86 irányelv¹⁸ 4. cikke (1) bekezdésének utolsó albekezdése és (6) bekezdése, valamint 8. cikke ellen benyújtott megsemmisítés iránti keresetet. A Bíróság az Európai Parlament állításával ellentétben azt állapította meg, hogy e rendelkezések, amelyek előírják, hogy a tagállamok az irányelv alapján kötelesek

¹⁶ A külföldiek mozgására és tartózkodására vonatkozó, a közérdek [helyesen: közrend], közbiztonság vagy közegészség által indokolt különleges intézkedések összehangolásáról szóló, 1964. február 25-i 64/221/EGK tanácsi irányelv (HL 1964. 56., 850. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 11. o.).

¹⁷ A Benelux Gazdasági Unió államai, a Németországi Szövetségi Köztársaság és a Francia Köztársaság kormányai között a közös határaikon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló, 1985. június 14-i Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló, Schengenen, 1990. június 19-én aláírt egyezmény (HL 2000. L 239., 19. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 2. kötet, 9. o.).

¹⁸ A családegyesítési jogról szóló, 2003. szeptember 22-i 2003/86/EK tanácsi irányelv (HL L 251., 12. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 224. o.).

engedélyezni a családegyesítő és házastársa kiskorú gyermekének (beleértve az örökbe fogadott gyermeket), valamint – ha a szülő szülői felügyeleti joggal rendelkezik, és a kiskorú gyermek az ő eltartottja – a családegyesítő vagy házastársa kiskorú gyermekének (beleértve örökbe fogadott gyermekét is) beutazását és tartózkodását, illetve hogy a tagállam a családegyesítő számára előírhatja, hogy bizonyos – két évet meg nem haladó – időtartamon át jogszerűen tartózkodjék a tagállam területén azelőtt, hogy családtagjai követnék, tiszteletben tartják a közösségi jogrendben elismert alapvető jogokat. E következtetés levonásához a megtámadott rendelkezéseket összevetette az emberi jogokról szóló európai egyezmény 8. cikkében szereplő, a családi élet tiszteletben tartásához való joggal, valamint a gyermek jogairól szóló egyezménnyel és a Nizzában 2000-ben ünnepélyesen kihirdetett alapjogi chartával¹⁹, megjegyezve ugyanakkor, hogy a szövegek a családtagok részére nem alapítanak alanyi jogot a valamely állam területére való beutazásuk engedélyezésére, és nem értelmezhetők oly módon, mintha az államokat megfosztanák a családegyesítési kérelmek mérlegelésének bizonyos lehetőségétől. A Bíróság figyelmen kívül hagyta az Európai Parlament által felhozott különböző érveket, annak vizsgálatához ragaszkodva, hogy a megtámadott rendelkezések által engedélyezett eltérések, azok megfogalmazására tekintettel, nem tekinthető olyanoknak, amelyek sértik a családi élet tiszteletben tartásához való alapvető jogot, a kiskorú gyermek mindenképpent való érdekének figyelembevételére vonatkozó kötelezettséget vagy a koron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvét, sem önmagukban, sem pedig annyiban, amennyiben kifejezetten vagy hallgatólagosan megengednék, hogy a tagállamok megsértsék ezeket.

Versenyszabályok

E terület ítélkezési gyakorlatának bemutatásánál különbséget teszünk egyrészt a vállalkozásokra vonatkozó szabályok, másrészt az állami támogatások rendszere között.

Az első csoportba tartozók közül tizenhárom ítéletet érdemes kiemelni.

Az első ítélet azért jelentős, mert kiegészíti a vállalkozás fogalmának meghatározását, amely a versenyszabályok alkalmazási körét határozza meg. A C-205/03. P. sz., *FENIN kontra Bizottság* ügyben (2006. július 11-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Bíróság, miután emlékeztetett arra, hogy a közösségi versenyjogban ez a fogalom minden gazdasági tevékenységet folytató jogalanyra kiterjed, függetlenül azok jogállásától és finanszírozási módjától, pontosította, hogy e tekintetben a gazdasági tevékenységet a javak vagy szolgáltatások adott piacon történő forgalmazásából álló tevékenység jellemzi oly módon, hogy nem lehet elkülöníteni a vásárlási tevékenységet a termék utólagos felhasználásától a vásárlási tevékenység értékelésének keretében, és hogy az utólagos felhasználás szükségszerűen meghatározza a vásárlási tevékenység jellegét.

A Bíróság három másik ítéletben újfent megállapította az EK 81. cikkszerű versenykorlátozó megállapodás fogalmának egyes elemeit, pontosítva azokat. A Bíróság a C-551/03. P. sz. *General Motors*-ügyben (2006. április 6-án hozott ítélet, EBHT 2006., I-3173. o.) – mivel az

¹⁹ Az Európai Unió Alapjogi Chartája (HL 2000. C 364., 1. o.).

azonos nevű személygépkocsi-gyártó fellebbezést nyújtott be az Elsőfokú Bíróságnak a T-368/00. sz., *General Motors Nederland és Opel Nederland kontra Bizottság* ügyben 2003. október 21-én hozott ítélete (EBHT 2003., II-4491. o.) ellen – emlékeztetett arra, hogy egy megállapodás versenykorlátozó célúnak tekinthető akkor is, ha célja nem csupán a verseny korlátozása, hanem más, jogszerű célokat is követ, valamint arra, hogy az ilyen jellegű cél követésének megállapítása érdekében nem csupán a megállapodás kikötéseit kell figyelembe venni, hanem más tényezőket is, mint például a megállapodás által követett célokat, tekintettel a gazdasági és jogi összefüggésekre. A Bíróság ezért úgy ítélte meg, hogy valamely forgalmazási megállapodás az EK 81. cikk értelmében véve versenykorlátozó célú, ha egyértelműen kitűnik belőle az a szándék, hogy az exportra történő eladást kevésbé kedvezően kell kezelni, mint a hazai eladásokat, és ha az érintett piac felosztásához vezet, kiemelve, hogy az ilyen cél nem csupán az export közvetlen korlátozásával érhető el, hanem közvetett intézkedésekkel is, mint a gépjárműszállító által a forgalmazási szerződések keretében hozott intézkedés, mely kizárja az exportra történő eladásokat a kereskedőkre alkalmazott jutalomrendszerből, mivel az ilyen intézkedések befolyásolják ezen ügyletek gazdasági feltételeit. Másfelől a Bíróság arra is emlékeztetett, hogy a felek szándéka nem szükséges elem annak meghatározásában, hogy a megállapodás célja versenykorlátozó volt-e, ugyanakkor semmi nem akadályozza a Bizottságot vagy a közösségi bíróságot abban, hogy tekintetbe vegye e szándékot. Végül az állandó ítélkezési gyakorlatnak megfelelően a Bíróság megállapította, hogy annak megállapítása érdekében, hogy valamely megállapodást tiltottnak kell-e tekinteni az általa okozott versenykorlátozás miatt, meg kell vizsgálni, hogy a vitatott megállapodás hiányában milyenek lennének a tényleges versenyfeltételek, és ennél fogva azt, hogy egy olyan esetben, mint a gépjárműszállító által a forgalmazási szerződések keretében hozott intézkedés, mely kizárja az exportra történő eladásokat a kereskedőkre alkalmazott jutalomrendszerből, meg kell vizsgálni, milyen lenne ez utóbbiak magatartása és az érintett piacon fennálló versenyhelyzet abban az esetben, ha az exportra történő eladás nem lenne kizárva a jutalompolitikából. A Bíróság a C-74/04. P. sz., *Bizottság kontra Volkswagen* ügyben (2006. július 13-án hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) – mivel a Bizottság fellebbezést nyújtott be az Elsőfokú Bíróságnak a T-208/01. sz., *Volkswagen kontra Bizottság* ügyben 2003. december 3-án hozott ítélete (EBHT 2003., II-5141. o.) ellen – úgy határozott, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti megállapodás létrejöttéhez elegendő, ha valamely látszólag egyoldalú magatartás legalább két fél között létrejött akarategység kifejezése, függetlenül attól, hogy ez az akarategység milyen formában tükröződik. E tekintetben így pontosítani tudta, hogy a gépjárműgyártónak a márkakereskedőihez intézett felhívása nem egyoldalú magatartás, hanem az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti megállapodás, amennyiben az egy korábban létrehozott általános megállapodás által szabályozott kereskedelmi kapcsolatok összességének részét képezi, amely nem jelenti azonban azt, hogy minden a gépjárműgyártó által a kereskedőkhöz címzett felhívás az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti megállapodásnak minősül, és nem menti fel a Bizottságot a forgalmazási szerződés felei között létrejött akarategység fennállása esetről esetre történő bizonyításának terhe alól. A Bíróság szerint a felek ilyen akaratát az adott forgalmazási szerződésrendelkezéseiből és a felek magatartásából következik, különösen a kereskedőnek a gyártó által hozott intézkedéssel való hallgatólagos egyetértéséből. A Bíróság egy teljesen másik területet illetően a C-519/04. P. sz., *Meca-Medina és Majcen kontra Bizottság* ügyben (2006. július 18-án hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) – mivel fellebbezést nyújtottak be az Elsőfokú Bíróságnak a T-313/02. sz., *Meca-Medina és Majcen kontra Bizottság* ügyben 2004. szeptember 30-án hozott ítélete (EBHT 2004., II-3291. o.)

ellen –, miután kiemelte, hogy pusztán abból a körülményből, hogy valamely szabály tisztán sportjellegű, még nem következik, hogy az ezzel szabályozott tevékenységet gyakorló személy vagy a szabályt meghozó szervezet nem tartozik a Szerződés hatálya alá, és különösen a versenyjogi szabályok hatálya alá; ha a doppingellenes szabályozást vállalkozások társulása olyan határozatának kell tekinteni, amely korlátozza a felek cselekvési szabadságát, nem minősülne emiatt szükségszerűen a közös piaccal összeegyeztethetetlen versenykorlátozásnak az EK 81. cikk értelmében, amennyiben jogos célkitűzése igazolja. A Bíróság szerint az ilyen korlátozás ugyanis elválaszthatatlanul hozzátartozik a sportversenyek szervezéséhez és szabályos lefolytatásához, és éppen a sportolók közötti egészséges versengés biztosítására irányul. Elfogadva ugyanakkor azt, hogy a vitatott doppingellenes szabályozás megtorló jellege és a megsértése esetén alkalmazandó szankciók jelentősége kedvezőtlen hatással lehet a versenyre, mivel ha ezek a szankciók végső soron alaptalannak bizonyulnak, akkor a versenyben részt vevő sportoló indokolatlan kizárását és ezért a szóban forgó tevékenység gyakorlására vonatkozó feltételek torzítását eredményezhetik, a Bíróság pontosította azt, hogy az ilyen szabályozással megállapított korlátozások csak akkor nem esnek az EK 81. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalom hatálya alá, ha arra a mértékre korlátozódnak, amely a sportversenyek szabályos lefolytatásához szükséges.

Három ítéletet kell még külön megemlíteni a versenyszabályok Bíróság általi érdemi alkalmazását illetően. A Bíróság a C-94/04. és C-202/04. sz., *Cipolla és társai* egyesített ügyekben (2006. december 5-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) – mivel a Corte d'appello di Torino (Olaszország) és a Tribunale di Roma (Olaszország) előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjesztett elé – megállapította, hogy az EK 10., EK 81. és EK 82. cikkel nem ellentétes az, hogy valamely tagállam olyan szabályozó intézkedést fogadjon el, amely egy szakmai kamarai szerv által készített tervezet alapján olyan díjszabást hagy jóvá, amely az ügyvédi hivatáshoz tartozó személyek tiszteletdíjainak alsó határát rögzíti, és amelytől főszabály szerint nem lehet eltérni sem az ügyvédi hivatást gyakorlók által nyújtható szolgáltatások, sem olyan szolgáltatások esetén, amelyeket olyan gazdasági szereplő is nyújthat, akire a hivatkozott díjszabás nem alkalmazandó. A Bíróság azonban úgy ítélte meg, hogy az EK 49. cikkel ellentétes az olyan szabályozás, amely abszolút módon tiltja az ügyvédi tiszteletdíjra vonatkozó díjszabás által rögzített tiszteletdíjak legalsó határától való, megállapodásban rögzített eltérést olyan szolgáltatások esetében, amelyek egyrészt peres eljárással kapcsolatosak, másrészt ügyvédek által nyújthatók, és a kérdést előterjesztő bíróság feladata megvizsgálni, hogy az ilyen szabályozás – tekintettel az alkalmazás konkrét megvalósulására – valóban megfelel-e a fogyasztók védelmére és az igazságszolgáltatás megfelelő működésére irányuló céloknak, amelyek e szabályozást indokolhatják, illetve a szabályozás által előírt korlátozások nem tűnnek-e aránytalannak a fenti célkitűzésekhez viszonyítva. Végezetül a Bíróságnak a C-125/05. sz. *Vulcan Silkeborg* ügyben (2006. szeptember 7-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé), valamint a C-376/05. és C-377/05. sz., *A. Brünsteiner* egyesített ügyekben (2006. december 5-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) szintén előzetes döntéshozatali eljárás keretében először nyílt alkalma a gépjárműágazatra alkalmazandó, utolsó csoportmentességi rendelet, az 1400/2002 rendelet²⁰ hatálybalépésével kapcsolatos

²⁰ A Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a gépjármű-ágazatbeli vertikális megállapodások és összehangolt magatartások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló, 2002. július 31-i 1400/2002/EK bizottsági rendelet (HL L 203., 30. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 158. o.).

kérdésekről nyilatkozni, valamint első értelmezését megadni. Ezekben az ügyekben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az 1400/2002 rendelet hatálybalépése önmagában nem teszi szükségessé a szállító forgalmazási hálózatának átszervezését az 1475/95 rendelet²¹ 5. cikke (3) bekezdése első albekezdésének első francia bekezdése értelmében, mindenesetre a rendelet hatálybalépése miatt az adott szállító forgalmazási hálózatának sajátos szervezetére tekintettel olyan súlyú változtatások válhattak szükségessé, amelyet a hálózat valódi átszervezésének lehet tekinteni, és e tekintetben a nemzeti bíróságok vagy a választottbíróságok feladata az előttük folyó eljárás összes körülményének figyelembevételével annak megállapítása, hogy ez az eset áll-e fenn. A fent hivatkozott *A. Brünsteiner*-ügyben hozott ítéletben a Bíróság egyebekben úgy határozott, hogy az 1400/2002 rendelet 4. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az átmeneti időszaknak a rendelet 10. cikke szerinti lejártát követően az 1475/95 rendeletben előírt mentességi feltételeket teljesítő és az 1400/2002 rendelet 4. cikkében felsorolt különösen súlyos korlátozások valamelyikét tartalmazó szerződésekre nem alkalmazható az 1475/95 rendeletben előírt csoportmentesség, így az ilyen szerződésekben szereplő minden versenykorlátozó kikötés az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti tilalom hatálya alá eshet, amennyiben nem teljesülnek az EK 81. cikk (3) bekezdése szerinti mentesség alkalmazásának feltételei. A Bíróság e tekintetben pontosította, hogy nem a közösségi jog hatálya alá tartozó kérdés az, hogy az EK 81. cikkel összeegyeztethetetlen szerződéses kikötések tilalma milyen következménnyel jár a szerződés többi elemére vagy az abból származó kötelezettségekre, és így a nemzeti bíróság feladata, hogy a nemzeti jog alapján megvizsgálja azt, hogy egyes kikötéseknek az EK 81. cikkből folyó esetleges tilalma milyen hatással és következménnyel jár a szerződéses kapcsolatok összességére.

A versenyszabályok végrehajtásával kapcsolatos kérdésekre vonatkoznak azok az ítéletek, amelyekre a versenyszabályok Bíróság általi értelmezése kapcsán fel kell hívni a figyelmet.

Közülük kettőben az újdonság főként eljárásjogi és a bizonyításfelvételre vonatkozó kérdésekben rejlik. A Bíróság a C-105/04. P. sz., *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied kontra Bizottság* ügyben (2006. szeptember 21-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) és a C-113/04. P. sz., *Technische Unie kontra Bizottság* ügyben (2006. szeptember 21-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) kimondta – megerősítve, hogy a versenypolitika terén a közigazgatási eljárásokban az ésszerű eljárási határidő betartása közösségi jogi alapelv, amelynek a betartását a közösségi bíróságok biztosítják –, hogy az eljárási határidő túllépésének megállapítása, amely nem róható fel az érintett vállalkozásoknak, nem vezethet az említett elv megsértése címén a jogsértést megállapító határozat megsemmisítéséhez, csak abban az esetben, ha ez a határidő, megsértve a vállalkozások védelemhez való jogát, kihatott az eljárás tárgyára. Ezenkívül a Bíróság rámutatott, hogy a védelemhez való jog esetleges megsértésének vizsgálata a közigazgatási eljárás rendkívüli elhúzódása miatt nem korlátozódhat a közigazgatási eljárás második szakaszára, hanem a kifogásközlést megelőző szakaszra is vonatkoznia kell, és különösen azt kell megállapítani, hogy az eljárás elhúzódása érinthette-e a szóban forgó vállalkozások későbbi védekezési lehetőségeit. Ugyanebben a két ügyben a Bíróság másrészt – azon ítélkezési gyakorlata

²¹ A Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a gépjármű-forgalmazási és szervizmegállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló, 1995. június 28-i 1475/95/EK bizottsági rendelet (HL L 145., 25. o.).

alapján, amelynek értelmében az esetek többségében a versenyellenes magatartás vagy megállapodás fennállására lehet következtetni egyes véletlenekből és jelekből, amelyek együttesen vizsgálva, egyéb magyarázat hiányában, bizonyíthatják a versenyjogi szabályok megsértését – megállapította, hogy az a tény, hogy a folyamatos jogsértés fennállását nem bizonyították egyes meghatározott időszakok tekintetében, nem akadályozza annak megállapítását, hogy a jogsértés a hivatkozott időszakoknál összességében hosszabb időtartam alatt állt fenn, amennyiben ezt tárgyilagos és egybehangzó bizonyítékok megalapozzák. A Bíróság végezetül emlékeztetett arra, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazása érdekében, amikor a különböző magatartások – azonos, közös piacon belüli versenykorlátozó tárgyuk alapján – egy „átfogó terv” keretébe illeszkednek, a Bizottság a fenti cselekmények miatti felelősséget jogszerűen róhatja fel az összességében figyelembe vett jogsértésben való részvétel alapján, és nem lényeges a megállapodás tényleges hatása, amennyiben nyilvánvaló, hogy annak célja a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása. A Bíróság a fent hivatkozott *Technische Unie kontra Bizottság* ügyben hozott ítéletében emlékeztetett állandó ítélkezési gyakorlatára, amely szerint valamely vállalkozás kartellben való részvételének kellő bizonyításához elegendő, ha a Bizottság megalapozza, hogy a vállalkozás részt vett olyan találkozókön, amelyek során versenykorlátozó megállapodásokat kötöttek anélkül, hogy a vállalkozás ezt kifejezetten ellenezte volna, és amennyiben megállapításra került, hogy a vállalkozás részt vett ilyen találkozókön, a vállalkozás feladata olyan bizonyítékok előterjesztése, amelyek megalapozzák azt, hogy a részvétele mentes volt minden versenykorlátozó szándéktól, bizonyítva azt, hogy jelezte versenytársainak, hogy a találkozókön más szemlélettel vett részt.

Három másik ítélet is említést érdemel, amennyiben azok a bíróságok területén kiegészítik a Bíróság ítélkezési gyakorlatát. Közülök kettőben a Bíróság először ítélkezett a *ne bis in idem* elvének hatályával kapcsolatban olyan esetben, amikor a harmadik állam hatóságai közbeléptek az adott állam területén hatályos versenyjog szerinti büntetékiszabási hatáskörükben eljárva. A Bíróság a C-289/04. P. sz., *Showa Denko kontra Bizottság* ügyben (2006. június 29-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) és a C-308/04. P. sz., *SGL Carbon kontra Bizottság* ügyben (2006. június 29-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) ugyanis, miután megerősítette, hogy, a *ne bis in idem* elve, amelyet az emberi jogokról szóló európai egyezmény hetedik kiegészítő jegyzőkönyvének 4. cikke is elismer, a közösségi jog alapvető jogelve, amelynek betartását a bíróságok biztosítják, úgy határozott, hogy ez az elv nem alkalmazható olyan helyzetben, amikor a harmadik államok jogrendje és versenyhatóságai a saját jogkörükben eljárva avatkoznak közbe. Úgy ítélte meg ugyanis, hogy amikor a Bizottság valamely vállalkozás – akár nemzetközi jellegű kartellből származó – jogellenes magatartását szankcionálja, a Bizottság célja a közös piacon belül a szabad verseny védelme, amely az EK 3. cikk (1) bekezdésének g) pontja alapján a Közösség alapvető célkitűzése, és így a közösségi szinten védett jogtárgy sajátosságai miatt a Bizottságnak az erre vonatkozó hatásköre alapján tett értékelése jelentősen különbözhet a harmadik államok hatóságai által végzett értékeléstől. E megoldás következményeként a Bíróság azt is megállapította, hogy a harmadik államok hatóságai által kiszabott bírságok a Bizottságnak a közösségi versenyjog megsértése miatti bírság kiszabására vonatkozó hatáskörében biztosított mérlegelési jogköre során vehetők csupán figyelembe, és nem kizárt, hogy a Bizottság az arányosság vagy a méltányosság elve alapján figyelembe vegye a harmadik államok hatóságai által korábban kiszabott bírságot, mindenesetre erre nem köteles.

Még mindig e két ügy, valamint a C-301/04. P. sz., *Bizottság kontra SGL Carbon AG* (2006. június 29-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) elemzésénél maradva, a Bíróság másrészt pontosította a bírságok területén kialakított ítélkezési gyakorlatának néhányelvét. A fent hivatkozott *SGL Carbon kontra Bizottság* ügyben a Bíróság mindenekelőtt megállapította, hogy a Bizottság a versenyszabályok megsértése miatt kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló bizottsági iránymutatás²² alkalmazása során számos rugalmassági tényezőt tartalmazó számítási módszert alkalmazhat a 17. rendelet²³ 15. cikkének (2) bekezdésében meghatározott forgalomra vonatkozó felső korlát figyelembevételével. Egyebekben emlékeztetett arra az ítélkezési gyakorlatra, miszerint a bírság meghatározása keretében a súlyosító körülmények figyelembevételével összhangban van a Bizottságnak a vállalkozások magatartásának a versenyjoggal való összhangjának biztosításából álló feladatával. Ellenben a Bizottság a bírság összegének meghatározása során nem köteles figyelembe venni az érintett vállalkozás veszteséges pénzügyi helyzetét, mivel egy ilyen kötelezettség elismerése indokolatlan versenyelőnyhöz juttatná a piaci feltételekhez legkevésbé alkalmazkodó vállalkozásokat. A Bíróság egyébiránt az adott ügyben megerősítette, hogy csak a versenyszabályok megsértése miatt kiszabott bírság végső összegének kell a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésében megállapított, 10%-os felső korlátot tiszteletben tartania, és e cikk következképpen nem tiltja azt, hogy a Bizottság a számítás egyes szakaszaiban a fenti korlátnál nagyobb közbenső összeget vegyen alapul, feltéve, hogy a kiszabott bírság végső összege azt nem haladja meg. Végül, folytatva ítélkezési gyakorlatát, amely szerint a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése értelmében a Bizottságra ruházott hatáskör magában foglalja a bírság megfizetése határidejének, valamint azon időpontnak a megállapítását, amelytől késedelmi kamatot kell fizetni, csakúgy mint a késedelmi kamat mértékének, valamint a határozata végrehajtásával kapcsolatos részletes rendelkezések megállapítását, a Bíróság pontosította, hogy a Bizottság jogosan állapított meg a piacon egy közepes hitelező által érvényesítettnél magasabb kamatmértéket, ami szükséges volt ahhoz, hogy visszatartsa a vállalkozásokat a bírság megfizetése során az időhúzásra irányuló magatartástól. A fent hivatkozott *Bizottság kontra SGL Carbon AG* ügyben a Bíróság azon ítélkezési gyakorlatát alkalmazta, amely szerint az engedékenységi közlemény²⁴ alapján való bírságcsökkentés csak az átadott információ alapján indokolt, és, általánosabban, amennyiben az érintett vállalkozás magatartását úgy lehet tekinteni, hogy az annak részéről valódi együttműködési szándékot mutat, megállapítva, hogy nem tekinthető együttműködést tükrözőnek azon vállalkozás magatartása, amely jóllehet nem volt köteles válaszolni a Bizottság által feltett kérdésre, arra hiányos és félrevezető választ adott. Másfelől a Bíróság a fent hivatkozott *Showa Denko kontra Bizottság* ügyben arra is emlékeztetett, hogy a vállalkozásra a versenyszabályok megsértése miatt kiszabott bírság megállapítása során számolni lehet az elrettentési tényezővel, amelyet nemcsak az érintett vállalkozás helyzete, hanem számos tényező figyelembevételével kell értékelni.

²² Az „Íránymutatás a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről” című bizottsági közlemény (HL 1998. C 9., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 171. o.).

²³ A Szerződés [81]. és [82]. cikkének végrehajtásáról szóló, 1962. február 6-i 17. (első) tanácsi rendelet (HL 1962. L 13., 204. o., magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.).

²⁴ A kartellügyek esetében a pénzbírságok alóli mentességről és a pénzbírságok csökkentéséről szóló közlemény (HL 1996. C 207., 4. o.).

Végezetül még egy utolsó ítéletet kell e tárgykörben azért megemlíteni, mert megerősíti a Bíróság *Courage*-ügyben kialakított ítélkezési gyakorlatát (a C-453/99. sz., *Courage és Crehan* ügyben 2001. szeptember 20-án hozott ítélet, EBHT 2001., I-6297. o.). A C-295/04. – C-298/04. sz., *Manfredi és társai* ügyben (2006. július 13-án hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Bíróság ugyanis emlékeztetett arra, hogy mivel az EK 81. cikk (1) bekezdése közvetlen hatállyal bír a magánszemélyek közötti jogviszonyokban, és jogokat keletkeztet az érintett személyekre vonatkozóan, amelyeket a nemzeti bíróságnak biztosítania kell, bármely személynek joga van hivatkozni az EK 81. cikkel tiltott megállapodás vagy összehangolt magatartás semmisségére, és az elszenvedett károkért kártérítést követelni, amennyiben ok-okozati összefüggés áll fenn a megállapodás vagy összehangolt magatartás és a kár között. E tekintetben emlékeztetett arra is, hogy vonatkozó közösségi szabályozás hiányában az egyes tagállamok nemzeti jogrendszerének feladata megállapítani az e jog gyakorlására irányadó szabályokat, ideértve az „ok-okozati összefüggés” fogalmának alkalmazására vonatkozó szabályokat is, e szabályok azonban egyrészt nem lehetnek kedvezőtlenebbek, mint azok, amelyek a hasonló tagállami jogi keresetekre vonatkoznak (egyenértékűség elve), másrészt nem tehetik a gyakorlatban lehetetlenné vagy rendkívül nehézé a közösségi jogrend által biztosított jogok érvényesítését (tényleges érvényesülés elve).

Az államok által nyújtott támogatások területén öt ítéletet érdemes külön megemlíteni. Ezek lehetővé tették a Bíróság számára ítélkezési gyakorlatának megerősítését, pontosítva ugyanakkor olyan kérdéseket, mint a vállalkozás fogalma az EK 87. cikk (1) bekezdésének vonatkozásában, a támogatás fogalma vagy a bizalomvédelem elvének alkalmazása, valamint a nemzeti bíróságok feladata az állami támogatások ellenőrzési rendszerének alkalmazásában. A C-222/04. sz., *Cassa di Risparmio di Firenze és társai* ügyben (2006. január 10-én hozott ítélet, EBHT 2006., I-289. o.) a Corte suprema di cassazione (Olaszország) egy sor kérdést terjesztett előzetes döntéshozatalra a Bíróság elé az olasz állami bankok privatizációja révén létrejött szervezetekre vonatkozó adórendszernek a közösségi joggal való összeegyeztethetősége tárgyában, pontosabban az ez alkalommal a hagyományos takarékpénztárakat felváltó banki alapítványokra vonatkozó adórendszer összeegyeztethetősége vonatkozásában. Az első két kérdésre válaszul és a versenyjogban a „vállalkozások”, valamint a „gazdasági tevékenység” fogalmára vonatkozó állandó ítélkezési gyakorlata alapján a Bíróság egyrészt kimondta, hogy azt a szervezetet, amely részesedéssel rendelkezik valamely társaságban, és ténylegesen gyakorolja ezen irányítást azáltal, hogy közvetlenül vagy közvetve beavatkozik a társaság ügyvezetésébe, úgy kell tekinteni, hogy részt vesz az irányított vállalkozás gazdasági tevékenységében, és ezen a címen e szervezetet magát is az EK 87. cikk (1) bekezdése értelmében vett „vállalkozásnak” kell minősíteni. A Bíróság ebből arra a következtetésre jutott, hogy „vállalkozásnak” és így az állami támogatásokról szóló közösségi szabályok hatálya alá tartozónak kell tekinteni valamely banki vállalkozás tőkéjét ellenőrző banki alapítványt, melynek rendszere tartalmaz olyan szabályokat, amelyek a befektető tőkebefektetési tevékenységén túlmutató szerepére utalnak, és lehetővé teszik ellenőrzési, valamint irányítási és pénzügyi támogatási szerep gyakorlását, azt mutatva, hogy szervezeti és működési kapcsolat állt fenn a banki alapítványok és a banki társaságok között. A banki alapítványokra a nemzeti jogalkotó által a közérdekű vagy társadalmilag hasznos területeken bízott szerepre tekintettel a Bíróság ugyanakkor különbséget tett a nonprofit szervezeteknek való hozzájárulások pusztán kifizetése és az e területeken közvetlenül végzett tevékenység között. Ugyanis csak a második esetben állapította meg az állami támogatásokra vonatkozó

közösségi szabályok alkalmazását, kiemelve, hogy amikor a banki alapítvány a közérdek és társadalmi hasznosság terén saját maga eljárva a nemzeti jog által számára engedélyezett pénzügyi, kereskedelmi, ingatlan- és egyéb vagyoni ügyleteket végzi, amelyek szükségesek vagy hozzájárulnak a banki alapítványra bízott célok eléréséhez, lehetősége van arra, hogy más gazdasági szereplőkkel versenyezve árukat és szolgáltatásokat kínáljon a piacon, és ennél fogva vállalkozásnak kell tekinteni, így alkalmazandóak rá az állami támogatásokra vonatkozó közösségi szabályok. A Bíróság a harmadik kérdésre válaszolva, miután emlékeztetett különösen arra, hogy a támogatás fogalma általánosabb, mint a szubvencióé, és az az intézkedés, amellyel az állami hatóságok adómentességet biztosítanak egyes vállalkozásoknak, amelyek ugyan nem járnak együtt állami források átruházásával, de pénzügyileg kedvezőbb helyzetbe hozzák a kedvezményezettet, mint a többi befizetőt, állami támogatásnak minősül az EK 87. cikk (1) bekezdése alapján, megállapította, hogy állami támogatásnak lehet minősíteni az olyan osztalékadó-mentességet, amelynek kedvezményezettjei olyan bankialapítványok, melyek banki vállalkozásokban rendelkeznek részesedéssel, és amelyek kizárólag jótékonyági, oktatási, nevelési és tudományos kutatási tevékenységet folytatnak.

A C-182/03. és C-217/03. sz., *Belgium és Forum 187 kontra Bizottság* egyesített ügyekben (2006. június 22-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Belga Királyság és a Forum 187 asbl – a belgiumi koordinációs központokat képviselő szerv – a 2003/757/EK határozat²⁵ megsemmisítését kérték, különösen annyiban, amennyiben az még ideiglenesen sem engedélyezte a Belga Királyság számára azon központok koordinációs központi jogállásának meghosszabbítását, amelyek e rendszernek 2000. december 31-én kedvezményezettjei voltak. A felperes által felhozott és a bizalomvédelem elvének megsértésére alapított egyik jogalap megalapozottságának megállapításakor a Bíróság emlékeztetett arra, hogy feltétlen érvényesítendő közérdek hiányában a Bizottság – mivel nem gondoskodott a gazdasági szereplőt a közösségi szabályozás alapján jogszerűen megillető bizalmat védő, átmeneti intézkedéseket tartalmazó szabályozás eltörléséről – megsértett egy magasabb szintű jogszabályt. Másfelől a Bíróság megítélése szerint egyszerre sérti a bizalomvédelem és az egyenlőség általános elvét az a határozat, mellyel a Bizottság korábbi álláspontját megváltoztatva arra kötelezi a tagállamot, hogy szüntessen meg egy speciális adózási rendszert, arra hivatkozva, hogy az a közös piaccal összeegyeztethetetlen állami támogatásnak minősül, anélkül hogy átmeneti intézkedéseket írna elő azon szereplők javára, akiknek a nehézség nélkül meghosszabbítható és a rendszer kedvezményeinek igénybevételéhez szükséges engedélye a határozatról szóló értesítéssel egyidejűleg vagy azt követően rövid időn belül járt le, miközben azt nem tiltja, hogy az említett időpontban folyamatban lévő engedélyek éveken keresztül hatályosak maradjanak; mindezek alapján az említett szereplők, akik a rövid határidő miatt nem tudtak alkalmazkodni a rendszer megváltozásához, minden esetben elvárhatták, hogy a Bizottság – korábbi álláspontjához visszatérve – újabb határozatot hozzon, amelyben engedélyezi számukra az e mérlegelés megváltozásából eredő következmények hatékony teljesítéséhez szükséges időt, és semmilyen feltétlen érvényesítendő közérdekekkel nem ellentétes, hogy számukra e szükséges idő rendelkezésre álljon.

²⁵ A belgiumi székhelyű koordinációs központoknak nyújtott támogatási programról szóló, 2003. február 17-i 2003/757/EK bizottsági határozat (HL L 282., 25. o.).

A C-88/03. sz., *Portugália kontra Bizottság* ügyben (2006. szeptember 6-án hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Portugál Köztársaság a 2003/442/EK határozat²⁶ megsemmisítése iránti kérelmet nyújtott be a Bírósághoz. Hivatkozva állandó ítélkezési gyakorlatára, amelynek értelmében az állami támogatás fogalma nem vonatkozik olyan állami intézkedésekre, amelyek különbséget tesznek a vállalkozások között, amennyiben ez a megkülönböztetés a vonatkozó adórendszer jellegéből vagy belső felépítéséből ered, a Bíróság mindenekelőtt megállapította, hogy az általános rendszer alkalmazása alóli kivételt előíró intézkedést csak akkor lehet erre hivatkozva igazolni, ha az érintett tagállam bizonyítani tudja, hogy az intézkedés az adórendszere alapelveinek vagy vezérlő elveinek közvetlen következménye, és a Bíróság pontosította, hogy e tekintetben különbséget kell tenni egyrészt az adott adórendszer – azon kívül álló – céljai, másrészt a magában az adórendszerben rejlő mechanizmusok között, amelyek szükségesek a fenti célok eléréséhez. A Bíróság, miután emlékeztetett arra, hogy valamely intézkedés szelektív jellegének vizsgálata során a viszonyításai keret meghatározása elengedhetetlen, úgy ítélte meg, hogy ez a keret nem szükségszerűen az állam területével esik egybe, így amennyiben valamely regionális vagy helyi hatóság a központi hatalomhoz viszonyítva kellően autonóm hatáskörének gyakorlása során a nemzeti szinten alkalmazott adókulcsnál alacsonyabb adókulcsot fogad el, amely csak az illetékessége alá tartozó területen jelen lévő vállalkozásokra vonatkozik, az adóintézkedés szelektív jellegének értékelése során a vonatkozó jogi keret az adott esetben érintett földrajzi területre korlátozódhat, amennyiben az államon belüli testület különösen jogállása és hatásköre miatt meghatározó szerepet játszik az illetékességi területén azon politikai és gazdasági környezet kialakításában, amelyben a vállalkozások működnek. A Bíróság szerint ahhoz, hogy az ilyen körülmények között elfogadott intézkedést kellően önálló hatáskör gyakorlása körében elfogadottnak lehessen tekinteni, szükséges mindenekelőtt, hogy az intézkedést olyan regionális vagy helyi hatóság fogadja el, amely alkotmányos síkon a központi kormánytól eltérő politikai és közigazgatási jogállással rendelkezik. Ezenfelül az intézkedés elfogadása során a központi kormány nem avatkozhat be közvetlenül annak tartalmát illetően. Végül, a régióban működő vállalkozásokra vonatkozó csökkentett adókulcs pénzügyi következményei nem kompenzálhatók más régióból vagy a központi kormánytól eredő hozzájárulásokkal vagy szubvenciókkal.

A C-526/04. sz. *Laboratoires Boiron*-ügyben (2006. szeptember 7-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Cour de cassation (Franciaország) két kérdést terjesztett előzetes döntéshozatalra a Bíróság elé azon jogvita keretében, amelynek tárgya az 1998. évi társadalombiztosítási finanszírozásról szóló, 1997. december 19-i 97-1164. törvény 12. cikkével (a francia társadalombiztosítási törvény L-245-6-1. cikke) bevezetett, a gyógyszerlaboratóriumok által végzett, az egészségbiztosítási pénztárak általi visszatérítést eredményező gyógyszer-nagykereskedelem után fizetendő, ám a nagykereskedőket nem terhelő járulék volt, és amely vonatkozásában a Bíróság más kérdésekben már határozott a C-53/00. sz. *Ferring*-ügyben (2001. november 22-én hozott ítélet, EBHT 2001., I-9067. o.). A Bíróság az első kérdésre válaszolva és a *Banks*-ügy ítélkezési gyakorlatára (a C-390/98. sz. ügyben 2001. szeptember 20-án hozott ítélet, EBHT 2001., I-6117. o.) emlékeztetve, amelynek értelmében az adófizetésre kötelezett személyek azért, hogy kivonják magukat

²⁶ A nemzeti adózási rendszernek a személyi jövedelemadó és a társasági adó adókulcsának csökkentése tekintetében az Azori-szigetek Autonóm Régió sajátosságaihoz történő igazításáról szóló, 2002. december 11-i 2003/442/EK bizottsági határozat (HL 2003. L 150., 52. o.).

az adófizetés alól, vagy annak visszatéríttetése érdekében, nem hivatkozhatnak arra, hogy más vállalkozások mentesítése állami támogatásnak minősül, a Bíróság pontosította, hogy ez csak abban az esetben igaz, amikor egyes gazdasági szereplők mentességet kapnak valamely általános adó alól, és egészen más a helyzet, amikor olyan adóról van szó, amelynek a kétféle, versenyhelyzetben lévő gazdasági szereplő közül csak az egyik kategóriába tartozóak az alanyai. Amikor a járulékfizetők körét ilyen aszimmetrikus módon állapítják meg, a Bíróság szerint valójában a támogatás abból ered, hogy mentesül a járulékfizetés alól a gazdasági szereplők azon másik kategóriája, amellyel a járulékfizetésre kötelezett kategória közvetlen gazdasági kapcsolatban áll, és ennél fogva egy olyan rendszerben, ahol a gyógyszerforgalmazásnak két, egymással közvetlenül versengő módja van, és amelyben a nagykereskedők közvetlen értékesítési járulék alóli mentessége elsősorban arra irányul, hogy kiegyenlítse a gyógyszer-forgalmazási csatornák közötti versenyfeltételeit, amelyek a jogalkotó szerint azért torzultak, mert csak a nagykereskedőket terheli közszolgáltatási kötelezettség, maga a közvetlen értékesítési járulék az, ami a szóban forgó támogatásnak minősül, és nem valamely tőle elválasztható mentesség. A Bíróság határozata értelmében el kell fogadni, hogy valamely járulékfizetésre kötelezett gyógyszer-laboratórium annak érdekében, hogy visszatérítse azt a kifizetett összeget, amely a nagykereskedők által jogtalanul szerzett gazdasági előnynek felel meg, joggal hivatkozhat arra, hogy a nagykereskedők járulékfizetési kötelezettségének hiánya állami támogatást valósít meg. A Bíróság e tekintetben és a második kérdésre válaszolva – hivatkozva a jogalanyoknak a közösségi jog közvetlen hatályára alapított jogai védelmének biztosítására a vonatkozó közösségi szabályozás hiányában a nemzeti jogrendszereknek meghagyott eljárási autonómiára, valamint az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elve tiszteletben tartásának szükségességéből származó kettős korlátra vonatkozó ítélkezési gyakorlatára – úgy ítélte meg, hogy nem ellentétes a közösségi joggal annak a nemzeti jogszabálynak az alkalmazása, amely az alapügyben szereplő adóhoz hasonló kötelező járulék visszatérítését annak – a kérelmezőt terhelő – bizonyításától teszik függővé, hogy a nagykereskedőknek a járulékmentességéből szerzett előnye meghaladja a nemzeti szabályozásban rájuk nézve megállapított közszolgáltatási kötelezettségek teljesítéséből eredő többletköltségüket, és különösen hogy a négy ún. *Altmark*-feltétel²⁷ közül legalább egy nem teljesült.

A C-368/04. sz., *Transalpine Ölleitung in Österreich* ügyben (2006. október 5-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Verwaltungsgerichtshof (Ausztria) a Bírósághoz az EK 88. cikk (3) bekezdése utolsó mondatának értelmezésére irányuló előzetes döntéshozatal iránti kérelmet nyújtott be, amely lehetővé tette a Bíróság számára a nemzeti bíróságoknak az állami támogatások ellenőrzési rendszere alkalmazásában betöltött szerepe egyes elemeinek – azok pontosításával történő – megerősítését, különösen az említett rendelkezés szerinti bejelentési kötelezettség megszegésével nyújtott jogellenes, ám bizottsági határozattal utólag a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánított támogatás esetén. A Bíróság az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében egyrészt úgy határozott, hogy az EK 88. cikk (3) bekezdésének utolsó mondatát úgy kell értelmezni, hogy a nemzeti bíróságokra hárul az a feladat, hogy megóvják a jogalanyok jogait azzal szemben, hogy a nemzeti hatóságok esetlegesen megsértik azt a tilalmat, amely a támogatásnak az azt

²⁷ A Bíróságnak a C-280/00. sz., *Altmark Trans és Regierungspräsidium Magdeburg* ügyben 2003. július 24-én hozott ítélete (EBHT 2003., I-7747. o.).

jóváhagyó bizottsági határozat elfogadása előtti végrehajtására vonatkozik, és hangsúlyozta – mint ahogy azt nem sokkal korábban a C-393/04. és C-41/05. sz. *Air Liquide Industries Belgium*-ügyben (2006. június 15-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) tette –, hogy ennek során a nemzeti bíróságoknak teljes mértékben figyelembe kell venniük a közösségi érdeket, amely megtiltja számukra olyan határozat hozatalát, amely kizárólag a támogatás kedvezményezettjei körének bővülését eredményezné. A Bíróság másrészt szintén emlékeztetett arra, hogy az olyan bizottsági határozat, amely valamely be nem jelentett támogatást a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánít, nem eredményezi az e rendelkezésben rögzített tilalom megsértésével hozott és ezért érvénytelen végrehajtási intézkedések utólagos legalizálását, mivel ellenkező esetben csorbulna az EK 88. cikk (3) bekezdése utolsó mondatának közvetlen hatálya és hatékony érvényesülése, valamint sérülnének a jogalanyok érdekei, amelyek megóvása a nemzeti bíróságok feladata. E tekintetben a Bíróság szerint csekély jelentősége van annak, hogy a bizottsági határozat megállapítja, hogy a szóban forgó támogatás értékelése a határozat elfogadását megelőző időszakra vonatkozik, vagy annak, hogy a visszatérítés iránti kérelmet a támogatást a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánító határozat elfogadása előtt vagy azt követően nyújtják-e be, minthogy e kérelem a bejelentés elmaradásából eredő jogellenes helyzethez kötődik. Emlékeztetve végül saját ítélkezési gyakorlatára, amely szerint a nemzeti bíróságoknak kell biztosítaniuk azon jogalanyok számára, akik az állami támogatásokra vonatkozó bejelentési kötelezettség megsértésére hivatkozhatnak, hogy e sérelemnek a nemzeti joguknak megfelelően valamennyi jogkövetkezményét megállapítsák mind a szóban forgó támogatási intézkedések végrehajtásáról szóló jogi aktusok érvényességét, mind az e rendelkezés vagy az esetleges ideiglenes intézkedések megsértésével nyújtott pénzügyi támogatások visszatérítését illetően, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a nemzeti jog lehetőségeitől és az ott előírt jogorvoslati úttól függően a nemzeti bíróságnak tehát adott esetben el kell rendelnie, hogy a kedvezményezettek térítsék vissza a jogellenes támogatást akkor is, ha arról a Bizottság utólag megállapította, hogy a közös piaccal összeegyeztethető. Hasonlóképpen arra is köteles lehet a nemzeti bíróság, hogy az ilyen intézkedés jogellenességével okozott kár megtérítése iránti kérelemről döntsön.

A jogszabályok közelítése és egységes szabályozás

E területen a Bíróságnak a közösségi szabályozás több elemét kellett vizsgálnia.

A fent hivatkozott *International Air Transport Association és társai* ügyben hozott ítéletben a Bíróság azon kérdés vonatkozásában, vajon a légi utasok jogairól szóló 261/2004 rendelet²⁸ 6. cikke összeegyeztethető-e a Montreali Egyezményrel, úgy határozott, hogy az e cikkben meghatározott, a járatok jelentős késése esetén az utasoknak nyújtandó segítség és ellátás egységesített és azonnali kártalanítási intézkedés, mely nem gátolja, hogy az érintett utasok abban az esetben, ha a szóban forgó késés más kártérítési igényt keletkeztető kárt is okozott, a Montreali Egyezményben meghatározott feltételek szerint keresetet is indítsanak kárigényük érvényesítése érdekében. A Bíróság megítélése szerint az indokolási

²⁸ A visszautasított beszállás és légi járatok törlése vagy jelentős késése esetén az utasoknak nyújtandó kártalanítás és segítség közös szabályainak megállapításáról és a 295/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. február 11-i 261/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 46., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 7. fejezet, 8. kötet, 10. o.).

kötelezettségnek eleget tettek azáltal, hogy a rendeletből kiderül az intézmények által elérni kívánt lényegi célkitűzés, ennél fogva nem lehet megkövetelni, hogy az intézmény az általa hozott valamennyi szakmai döntést külön megindokolja. A közösségi jog általános elveinek részét képező arányosság elvét illetően, amely megköveteli, hogy a közösségi rendelkezés végrehajtására meghatározott eszközök alkalmasak legyenek a kitűzött cél megvalósítására, és ne haladják meg a cél megvalósításához szükséges mértéket, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az említett rendeletben az utasok számára előírt segítségnyújtás, ellátás és kártalanítás nem tűnik nyilvánvalóan alkalmatlannak a közösségi jogalkotó által kitűzött cél – a járatok törlésével és jelentős késésével érintett utasok védelme megerősítésének – eléréséhez. Az egyenlő bánásmód elvét illetően a Bíróság úgy vélte, az említett rendeletből eredő kötelezettségek nem érvénytelenek még akkor sem, ha e kötelezettségek nem vonatkoznak a többi közlekedési eszközre. A különféle közlekedési módok ugyanis nem felcsérelhetők, és a járat törlésével vagy jelentős késésével érintett utas objektíve eltérő helyzetben van, mint a más közlekedési eszközt használó utas. Másfelől a légi fuvarozók utasai által a járatok törlése vagy jelentős késése esetén elszenvedett károk hasonlóak, függetlenül attól, hogy melyik légitársasággal szerződtek, és tekintet nélkül az ezek által követett árpolitikára. Ezért az összes légitársaságot azonos módon kell kezelni.

Két ítélet vonatkozik a 85/374 irányelvre²⁹ és mindkettő különös jelentőséggel bír. Az egyik a gyártóról a szállítóra történő felelősségátvétel lehetőségére vonatkozik, a másik pedig a termék forgalomba hozatalának időpontjára. A C-402/03. sz., *Skov és Bilka* ügyben (2006. január 10-én hozott ítélet, EBHT 2006., I-199. o.) azt kérdezték a Bíróságtól, hogy ellentétese az említett irányelvvel egy olyan nemzeti szabály, amelynek értelmében a szállító a gyártó objektív felelősségével korlátlanul köteles felelni ugyanezen irányelv alapján. A Bíróság, megállapítva, hogy az irányelv objektív felelősséget ír elő, amely a gyártót terheli, és célja az általa szabályozott kérdések harmonizálása, arra a következtetésre jutott, hogy a felelősök körét kimerítő felsorolásnak kell tekinteni. Mivel az említett irányelv csak abban az esetben írja elő a szállító felelősségét, ha a gyártó nem állapítható meg, az olyan nemzeti szabályozás, amely előírja, hogy a hibás termékért a szállító közvetlenül köteles felelni a károsultakkal szemben, kiterjeszti a felelősök ezen körét, tehát nem elfogadható. Ellenben a gyártó vétkességen alapuló felelősségére vonatkozóan a Bíróság úgy ítélte meg, hogy ugyanezen irányelvvel nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amelynek értelmében a szállító köteles korlátlanul felelni a gyártó vétkességen alapuló felelősségével, mivel az említett irányelv által létrehozott rendszer nem zárja ki a szerződéses vagy szerződésen kívüli felelősségi rendszer alkalmazását, ha azok jogalapja különböző, mint például a rejtett gyártási hibákért vagy meghibásodásért való kellékszavatosság.

A C-127/04. sz. *O'Byrne*-ügyben (2006. február 9-én hozott ítélet, EBHT 2006., I-1313. o.) egyrészt arról volt szó, hogy e termék mikor tekinthető forgalomba hozottnak, mivel a károsult számára biztosított jog elévülésének ideje a termék forgalomba hozatalától számított tíz év, másrészt van-e lehetőség valamelyik felet a perből elbocsátani, és helyette másikat perbe vonni, ha a keresetet tévesen olyan társaság ellen indítják, amelyik nem a termék tényleges gyártója. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy valamely terméket akkor lehet forgalomba hozottnak tekinteni, ha kikerült a gyártó által végzett gyártási folyamatból, és

²⁹ A hibás termékekért való felelősségre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló, 1985. július 25-i 85/374/EGK tanácsi irányelv (HL L 210., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 257. o.).

forgalmazási folyamatba került, amelynek során a vásárlóközönség számára felhasználás vagy fogyasztás céljára kínálják. Nincsen jelentősége annak, hogy a terméket a gyártó közvetlenül a felhasználónak vagy a fogyasztónak adja el, vagy az eladás az értékesítési lánc egy vagy több szereplőjén keresztül valósul meg. Ha az értékesítési lánc egyik szeme szorosan a gyártóhoz kötődik, e kapcsolat következményeként ez a jogalany úgy tekinthető, mint aki az érintett termék gyártási folyamatához tartozik, oly módon, hogy ha tévesen indítanak keresetet a termék gyártójának vélt társaság ellen, a nemzeti jognak kell megállapítania, milyen feltételek mellett lehet ilyen eljárásban valamelyik felet a perből elbocsátani, és helyette másikat perbe vonni, biztosítva az irányelv személyi hatályának tiszteletben tartását, miközben a felelősök körének meghatározása kimerítő jellegű.

Az összehasonlító reklám területén, a C-356/04. sz. *Lidl Belgium*-ügyben (2006. szeptember 19-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Bíróságnak a 84/450 irányelvet³⁰ kellett értelmeznie. Az összehasonlító reklám két különös formájának – amelyek anélkül alapulnak ár-összehasonlításon, hogy a reklámüzenet pontosítaná, melyek az összehasonlított áruk és áraik – jogszerűségére vonatkozó kérdésre válaszolva a Bíróság egyrészt úgy határozott, hogy az említett irányelv nem tiltja meg, hogy az összehasonlító reklám együttesen vonatkozzon a két áruházlánc által forgalmazott mindennapi fogyasztási cikkek választékaira, amennyiben az említett választékot mindkét részről egyedi termékek alkotják, amelyek egyenként nézve teljesítik az ezen irányelvben szereplő összehasonlíthatósági követelményt. Egyébiránt azon követelmény, hogy a reklám „tárgyilagosan hasonlítja össze” a szóban forgó áruk tulajdonságait, nem jelenti azt, hogy az összehasonlított terméket és árat – azaz az összehasonlításba bevont reklámozó és annak valamennyi versenytársa termékeit és árait – kifejezetten és kimerítően fel kell sorolni a reklámban. Ezen áruk jellemzőinek ugyanakkor „ellenőrizhetőnek” kell lenniük, ami vonatkozik az áraikra és az áruházlánc által alkalmazott, összehasonlítható termékválasztékokra, és az azon fogyasztó által megvalósítható megtakarítások összegére vonatkozó általános árszínvonalra, amely fogyasztó az ilyen termékeket az áruházláncok közül az egyiknél, nem pedig a másiknál vásárolja meg. Amikor valamely tulajdonság említésén alapuló összehasonlítás elemeit az összehasonlító reklám nem sorolja fel, a reklámozónak – különösen a reklámüzenet címzettjei számára – meg kell jelölnie, hogy ez utóbbiak hol és hogyan szerezhetnek nehézség nélkül tudomást az összehasonlítás elemeiről. Másfelől a fő versenytársakhoz képest a reklámozó alacsonyabb árszínvonalát hirdető összehasonlító reklám, valamint egy termékmintára vonatkozó összehasonlítás a következő három esetben megtévesztő jellegű: ha nem tünteti fel, hogy az összehasonlítás csak egy ilyen mintára vonatkozik, és nem a reklámozó termékeinek egészére; ha nem határozza meg az elvégzett összehasonlítás elemeit, vagy nem tájékoztatja a címzettet arról az információforrásról, amelyenél ez a meghatározás elvégezhető; ha együttes utalást tartalmaz a mindennapi szükségleti cikkek vásárlását az egyik, nem pedig a másik versenyző áruházláncnál végző fogyasztó által megvalósítható megtakarítási sávra, anélkül hogy egyediesítené az egyes említett versenytársaknál alkalmazott általános árszínvonalat, illetőleg az azoknál egymáshoz képest elérhető megtakarítások összegét, amennyiben a reklámozónál és nem annak valamely versenytársánál vásárolnak.

³⁰ Az 1997. október 6-i 97/55/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvvel módosított, a megtévesztő reklámra és az összehasonlító reklámra vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló, 1984. szeptember 10-i 84/450/EGK tanácsi irányelv (HL L 250., 17. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 227. o.).

A C-168/05. sz. *Mostaza Claro*-ügyben (2006. október 26-án hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Bíróságnak a 93/13 irányelvet³¹ kellett értelmeznie. Arra a kérdésre válaszolva, hogy a nemzeti bíróság helyt adhat-e a fogyasztó számára kedvezőtlen – mobiltelefon-előfizetési szerződésben szereplő, tisztességtelennek minősítendő feltétel alapján indított választottbíróági eljárás befejezéseként hozott – választottbíróági ítélet ellen benyújtott megsemmisítés iránti kérelemnek, noha a fogyasztó a választottbíróóság előtt nem hivatkozott e jellegre, a Bíróság úgy határozott, hogy az irányelvet akként kell értelmezni, hogy valamely nemzeti bíróság akkor is köteles vizsgálni a választottbíróági kikötés semmisségét és megsemmisíteni ezt a választottbíróági ítéletet, amennyiben megállapítja, hogy a fenti szerződés a fogyasztóra nézve hátrányos, tisztességtelen feltételt tartalmazott, ha a fogyasztó erre a semmisségre nem a választottbíróági, hanem csak a megsemmisítés iránti eljárás során hivatkozott.

A szerzői jog és szomszédos jogok területén, a C-306/05. sz. *SGAE*-ügyben (2006. december 7-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Bíróság pontosította a 2001/29 irányelv³² 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett, „nyilvánossághoz közvetítés” fogalmát, amely bekezdés a szerzők számára kizárólagos jogot biztosít műveik hasonló közvetítésének engedélyezésére, illetve megtiltására. Az Audiencia Provincial de Barcelona (Spanyolország) kérdésére válaszolva, amely az SGAE – a szerzői jogok kezelésére felhatalmazott szervezet Spanyolországban – és egy hoteltársaság közötti jogvitában merült fel, a Bíróságnak különösen azt kellett meghatároznia, hogy az említett fogalom lefedi-e a szállodai szobákban lévő televíziókészülékeken keresztül történő közvetítést. A nemzetközi jog figyelembevételével úgy értelmezve a 2001/29 irányelv rendelkezését, hogy annak célja közösségi szinten végrehajtani jelen esetben az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló, 1971. július 24-i berni egyezményt és a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) 1996. december 20-i szerzői jogi szerződését, a Bíróság átfogó megközelítést alkalmazott. Megállapította, hogy a művek lehetséges tévénezői nemcsak a szobákban megszálló és azon vendégek, akik a szálloda bármely más olyan helyiségében tartózkodnak, ahol televíziókészülék áll rendelkezésre, hanem az őket felváltó vendégek is. Jelentős számú egyénről van szó, akik a 2001/29 irányelv értelmében nyilvánosságnak tekintendők. A Bíróság ezért megállapította, hogy még ha a tévékészülékek szállodai szobákban történő elhelyezése nem is minősül nyilvánossághoz közvetítésnek, nem ez a helyzet, ha a televíziókészülékek segítségével a szálloda a vendégei számára adásjeleket közvetít. Egyébiránt a szobák magánjellege nem bír jelentőséggel.

Védjegyek

A védjegyjog területén a C-108/05. sz. *Bovemij Verzekeringen*-ügyet (2006. szeptember 7-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) érdemes említeni, amely pontosítja, mely területet kell figyelembe venni annak vizsgálatakor, hogy a megjelölés szerzett-e

³¹ A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL L 95., 29. o.; magyar nyelvű kiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.).

³² Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 167., 10. o.; magyar nyelvű kiadás 17. fejezet, 1. kötet, 230. o.).

használat révén megkülönböztetőképességet a 89/104 irányelv³³ 3. cikke (3) bekezdésének értelmében valamely tagállamban, illetve tagállamok olyan csoportjában, mint amilyen az adott esetben a Benelux államok (amely a Bíróság ítélkezési gyakorlata értelmében tagállamnak tekintendő), melyek a védjegyek területén közös szabályozással rendelkeznek. A Bíróság úgy határozott, hogy annak megítélésakor, hogy a használat révén megszerzett megkülönböztetőképesség okán az említett irányelv 3. cikke (1) bekezdése b)–d) pontjai szerinti kizáró okok alóli kivételről van-e szó az irányelv 3. cikkének (3) bekezdése értelmében, egyedül az érintett tagállam területének azon részén fennálló helyzet releváns, ahol a kizáró okokat megállapították. Ennélfogva az ugyanezen irányelv 3. cikke (3) bekezdése szerinti kizáró okok alóli kivétel alkalmazásának feltétele, hogy a védjegy használat révén megkülönböztetőképességet szerzett azon tagállam – vagy a Benelux államok esetében annak – egész területén, ahol a kizáró ok fennáll. Egyébiránt, mivel az érintett tagállam területén hivatalos nyelv egy vagy több szavából álló megjelölésről van szó, és a tagállamnak csak egy bizonyos nyelvterületén áll fenn kizáró ok, azt kell vizsgálni, hogy e megjelölés használat révén megkülönböztetőképességet szerzett-e e nyelvterület egészén. Így, mivel az adott ügyben szóban forgó megjelölés (EUROPOLIS) holland szót (polis) tartalmaz, a Benelux államoknak azt a részét kell figyelembe venni, ahol a holland nyelvet beszélik.

Adózás

E területen egy ügy vonatkozott a hátrányosan megkülönböztető belső adók tilalmára, három ügy pedig a hozzáadottérték-adó közösségi rendszerére.

A C-290/05. és C-333/05. sz., *Nádasdi* egyesített ügyekben (2006. október 5-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Bíróság a közösségi joggal összeegyeztethetetlennek nyilvánította a magyar regisztrációs adót, amennyiben az a más tagállamokból behozott használt személygépkocsikra az értékcsökkenésük figyelembevételével nélkül alkalmazva, magasabb adóval terhelte a behozott használt személygépkocsikat, mint a Magyarországon már nyilvántartásba vett és első nyilvántartásba vételekor megadóztatott hasonló használt személygépkocsikat. A szóban forgó adót a más tagállamból származó termékekre vonatkozó hátrányosan megkülönböztető belső adó alkalmazásának az EK 90. cikk szerinti tilalma fényében vizsgálva a Bíróság összehasonlította az említett adónak a más tagállamokból behozott használt személygépkocsikra kifejtett hatását Magyarországról származó, hasonló személygépkocsit terhelő adó hatásával. Megállapította, hogy ez utóbbi, amelyre az adót új állapotban vetették ki, idővel veszít piaci értékéből, és ezen értékvesztéssel arányosan szintén csökken a személygépkocsi megmaradó értékében foglalt adó összege. Ugyanakkor a valamely másik tagállamban vásárolt, ugyanilyen típusú, korú, valamint a futott kilométert és egyéb jellemzőit tekintve is azonos személygépkocsit olyan adó terheli, amely nem csökken arányosan a személygépkocsi értékvesztésével, így azt magasabb adó terheli. A Bíróság ebből arra a következtetésre jutott, hogy az EK 90. cikk megkívánja az értékcsökkenés figyelembevételét a használt személygépkocsik adóztatása során.

³³ A védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1988. december 21-i 89/104/EGK első tanácsi irányelv (HL 1989. L 40., 1. o.; magyar nyelvű kiadás 17. fejezet, 1. kötet, 92. o.).

A C-415/04. sz. *Stichting Kinderopvang Enschede*-ügyben (2006. február 9-én hozott ítélet, EBHT 2006., I-1385. o.) a Bíróságnak a 77/388 hatodik irányelv³⁴ 13. cikke A. része (1) bekezdésének g) és h) pontja szerinti közhasznú, azaz a szociális gondozással és a szociális biztonsággal, valamint a gyermek- vagy ifjúságvédelemmel szorosan összefüggő tevékenységek hozzáadottértékadó-mentességéről (a továbbiakban: HÉA) kellett nyilatkoznia. Az adott esetben nem haszonszerzési célú, a gyermekfelügyeleti szolgáltatást igénybe venni kívánó és az azt kínáló személyek közötti közvetítői minőséget ellátó intézmény által nyújtott szolgáltatásokról volt szó. A Bíróság úgy vélte, hogy az ilyen tevékenység hozzáadottértékadó-mentessége három feltételtől függ, amelyek vizsgálata a nemzeti bíróság feladata. Elsőként, a napközisülők által az intézmény tevékenységével szorosan összefüggő főtevékenységként végzett gyermekfelügyeleti szolgáltatásnak magának is teljesítenie kell a mentességi feltételeket, különösen a szolgáltatásnyújtónak elismerendő „szociális jelleg” feltételét. Másodsorban, a szóban forgó intézmény által közvetítőként nyújtott szolgáltatásoknak elengedhetetleneknek kell lenniük a gyermekfelügyeleti szolgáltatáshoz abban az értelemben, hogy a napközisülők intézmény általi kiválasztásának és képzésének azt kell eredményezniük, hogy a felügyeleti szolgáltatás olyan természetű és minőségű, hogy nem lehetséges azonos értékű szolgáltatáshoz jutni e közvetítői szolgáltatás igénybevétele nélkül. Végezetül, e szolgáltatásoknak nem kell alapvetően arraszolgáltatniuk, hogy kiegészítő bevételeket szerezzenek azon tevékenységeken keresztül, amelyek közvetlenül versenyeznek az adó megfizetésére kötelezett üzleti vállalkozások tevékenységeivel.

A C-223/03. sz. *University of Huddersfield*-ügyben, valamint a C-255/02. sz., *Halifax és társai* ügyben (2006. február 21-én hozott ítéletek, EBHT 2006., I-1751. o. és EBHT 2006., I-1609. o.) a Bíróság kimondta, hogy a hozzáadottérték-adó területén a fent említett hatodik irányelv értelmében az ügyletek termékértékesítésnek, illetve szolgáltatásnyújtásnak és gazdasági tevékenységnek minősülnek, feltéve, hogy teljesítik az említett fogalmak alapjául szolgáló objektív feltételeket. Az adócsalás esetét kivéve irreleváns az a kérdés, hogy az érintett ügyletet kizárólag adóelőny elérése céljából hajtják-e végre, bármilyen más üzleti cél nélkül. A fent hivatkozott *Halifax és társai* ügyben feltett kérdések azonban lehetővé tették a Bíróság számára, hogy a visszaélészerű magatartások – azaz azon ügyletek, amelyeket nem a rendes kereskedelmi ügyletek keretében hajtanak végre, hanem kizárólag abból a célból, hogy csalárd módon részesüljenek a közösségi jog által biztosított előnyökből – tilalmának elve a HÉA területére is alkalmazandó. Következésképpen az adóalany az előzetesen felszámított HÉA-t nem vonhatja le olyan ügyletekkel kapcsolatban, amelyek visszaélészerű magatartást valósítanak meg. A Bíróság e tekintetben pontosította, hogy a HÉA területén visszaélészerű magatartás fennállásához két feltételnek kell teljesülnie. Egyrészt a hatodik irányelv és az azt átültető nemzeti jogszabályok vonatkozó rendelkezéseiben előírt feltételek formális fennállása ellenére az érintett ügyletek eredménye olyan adóelőny megszerzése kell legyen, amely ellentétes a fenti rendelkezések célkitűzéseivel. Másrészt az objektív körülmények összességéből ki kell tűnnie, hogy a szóban forgó ügyletek elsődleges célja valamely adóelőny megszerzése,

³⁴ Az 1995. április 10-i 95/7/EK tanácsi irányelvvel (HL L 102., 18. o.; magyar nyelvű különkiadás 9. fejezet, 1. kötet, 274. o.) módosított, a tagállamok forgalmi adóra vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról – közös hozzáadottértékadó-rendszer: egységes adóalap-megállapításról szóló, 1977. május 17-i 77/388/EGK hatodik tanácsi irányelv (HL L 145., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 9. fejezet, 1. kötet, 23. o.).

mivel a visszaélészerű magatartás tilalma nem releváns azokban az esetekben, amikor a végzett gazdasági tevékenységnek lehet más magyarázata is.

Ezen összefüggésben az ugyanazon a napon a C-419/02. sz., *BUPA Hospitals és Goldsborough Developments* ügyben hozott harmadik ítéletet is érdemes megemlíteni (2006. február 21-én hozott ítélet, EBHT 2006., I-1685. o.), amelyben a Bíróság úgy határozott, hogy a hatodik irányelv 10. cikke (2) bekezdésének második albekezdése, amely előírja, hogy előlegfizetések esetén a HÉA még az előtt felszámíthatóvá válik, hogy a termékértékesítés, illetve a szolgáltatásnyújtás bekövetkezett volna, nem vonatkozik a pontosan meg nem határozott termékértékesítésért vagy a szolgáltatásnyújtásért fizetett előlegekre.

A C-475/03. sz. *Banca popolare di Cremona*-ügyben (2006. október 3-án hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Bíróság úgy határozott, hogy a termelési tevékenységet terhelő regionális adó (a továbbiakban: IRAP) összeegyeztethető a 77/388 hatodik irányelvvél, különösen annak 33. cikkével, amely megtiltja a tagállamoknak, hogy fenntartsanak vagy bevezessenek forgalmi adóként jellemezhető adókat. E következtetés levonásához a Bíróság összehasonlította ezen adó jellemzőit a HÉA-éval. E tekintetben megállapította, hogy az IRAP olyan adó, amelynek alapja a vállalkozás adott időszakban végzett termelésének nettó értéke (a „termelés értéke” és a „termelési ráfordítások” közötti különbség), amely olyan elemeket tartalmaz, amelyek nem állnak közvetlen kapcsolatban magukkal a termékértékesítésekkel és szolgáltatásnyújtásokkal. Az IRAP tehát a HÉA-val ellentétben nem tekinthető arányosnak az értékesített termékek vagy a nyújtott szolgáltatások árával. Ezt követően a Bíróság megállapította, hogy nem minden adóalany számára lehetséges a szóban forgó adó áthárítása, így ez az adó nem úgy került kialakításra, hogy azt a végső fogyasztóra hárítsák, míg a HÉA kizárólag a végső fogyasztót terheli, és teljes mértékben semleges a végső adófelszámítást megelőző termelési és forgalmazási folyamatban részt vevő adóalanyok szempontjából, függetlenül az előzetesen teljesített ügyletek számától. Így mivel az IRAP nem rendelkezik a HÉA valamennyi alapvető jellemzőjével, nem minősíthető a hatodik irányelv 33. cikkének (1) bekezdése szerinti forgalmi adó jellegű adónak, és fenntartása e rendelkezéssel nem ellentétes.

Szociálpolitika

A munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló 93/104 irányelv³⁵ állt három ügy középpontjában, míg egy negyedik ügy tárgya a női és férfi munkavállalók közötti hátrányos megkülönböztetés tilalma volt, egy ötödik ügyben pedig a határozott ideig tartó munkaviszonyról kötött keretmegállapodásról volt szó.

A C-124/05. sz. *Federatie Nederlandse Vakbeweging*-ügyben (2006. április 6-án hozott ítélet, EBHT 2006., I-3423. o.) a Bíróságtól azt kérdezték, ellentétes-e a 93/104 irányelv 7. cikkének (2) bekezdésével a korábbi években felhalmozott éves fizetett szabadság legrövidebb időtartamának pénzbeli megváltása. A Bíróság úgy határozott, hogy e rendelkezést akként kell értelmezni, hogy azzal ellentétes, ha nemzeti rendelkezés a

³⁵ A 2000. június 22-i, 2000/34/EK irányelvvél (HL L 195., 41. o.) módosított, a munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló, 1993. november 23-i 93/104/EK tanácsi irányelv (HL L 307., 18. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 2. kötet, 197. o.).

munkaviszony fennállása alatt lehetővé teszi az említett irányelv 7. cikkének (1) bekezdése szerinti rendes szabadság valamely adott évben fel nem használt napjainak pénzbeli juttatással való helyettesítését. A Bíróság ugyanis úgy ítélte meg, hogy a munkavállalók rendes szabadsághoz való joga a közösségi szociális jog különös jelentőségű és olyan alapelvének tekintendő, amelytől nem lehet eltérni, és amelynek a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok általi végrehajtása kizárólag a magában az irányelvben rögzített korlátok között történhet. Ezen irányelv a munkavállalók biztonságának és egészségének hatékony védelme érdekében ezenkívül kimondja, hogy a munkavállalónak tényleges pihenéshez van joga, ugyanis az irányelv 7. cikkének (2) bekezdése csak a munkaviszony megszűnése esetén teszi lehetővé a rendes szabadság pénzbeli juttatással történő helyettesítését.

A C-131/04. és C-257/04. sz., *Robinson-Steele és társai* ügyben (2006. március 16-án hozott ítélet, EBHT 2006., I-2531. o.) a Bíróság arról határozott, összeegyeztethető-e a 93/104 irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével a rendes szabadsághoz való jog – üzemi kollektív megállapodás alapján – olyan formában történő kifizetése, hogy a munkavállalónak az elvégzett munka alapján kifizetett munkabér egy részét az éves rendes szabadság fejében nyújtott juttatásnak minősítik anélkül, hogy e címen a munkavállaló az elvégzett munkáért kapott munkabéren felüli juttatásban részesülne. A Bíróság egyértelműen megállapította, hogy az említett irányelv 7. cikkével ellentétes az, hogy az e rendelkezés szerinti minimális éves rendes szabadságra járó bért az illető munkaév folyamán részletekben fizessék ki, az elvégzett munka alapján járó munkabérrel együtt, nem pedig meghatározott időszakban, amikor a munkavállaló ténylegesen szabadságot vesz ki.

A C-484/04. sz., *Bizottság kontra Egyesült Királyság* ügyben (2006. szeptember 7-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Bíróság kötelezettségszegés megállapítása iránti kereset eljárási keretében hozott határozatot. A 2000/34 irányelvvel módosított, 93/104 irányelv értelmében nem teljesíti kötelezettségeit az a tagállam, amely az olyan munkavállalók esetén, akik munkaidejének egy részét nem mérik vagy nem határozzák meg előre, vagy akik azt maguk határozhatják meg tevékenységük sajátos jellege miatt, eltér a pihenőidőhöz való jogra vonatkozó egyes szabályoktól, és nem hozza meg a munkavállalók napi és heti pihenőidőhöz való jogának végrehajtásához szükséges intézkedéseket. A munkavállalók említett irányelvből eredő jogainak hatékony érvényesülése szükségszerűen maga után vonja, hogy a tagállamok kötelesek biztosítani a tényleges pihenőidőben való részesülés jogának tiszteletben tartását. Az a tagállam, amely az átültetést követően előírja a munkavállalók pihenőidőhöz való jogát, és amely az említett jogok végrehajtására vonatkozóan a munkáltatóknak és a munkavállalóknak címzett iránymutatásokban megállapítja, hogy a munkáltató azonban nem köteles gondoskodni arról, hogy a munkavállalók ténylegesen éljenek ezekkel a jogokkal, nem biztosítja sem az említett irányelvben szereplő minimumkövetelmények, sem az irányelv alapvető céljának betartását. Annak sugalmazásával, hogy még ha a munkáltatók nem is tudják megakadályozni, hogy a pihenőidőt igénybe vegyék a munkavállalók, semmilyen kötelezettségük nincs arra, hogy úgy járjanak el, hogy utóbbiaknak ténylegesen módjukban álljon az ilyen jogot gyakorolni, az ilyen iránymutatások egyértelműen megfoszthatják a lényegüktől az említett irányelv által biztosított jogokat, és nem felelnek meg az említett irányelv céljának, amely a minimális pihenőidőt elengedhetetlennek tekintti a munkavállalók biztonságának és egészségének védelméhez.

A C-17/05. sz. *Cadman*-ügyben (2006. október 3-án hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Bíróságnak az EK 141. cikket kellett értelmeznie, pontosítva ugyanakkor a 109/88. sz. *Danfoss*-ügyben (1989. október 17-én hozott ítélet, EBHT 1989., 3199. o.) megállapítottakat, majd miután rámutatott, hogy nem kizárt, hogy a szolgálati idő kritériumának alkalmazása kedvezőtlenebb hatást gyakorol a női munkavállalókra, mint a férfi munkavállalókra –, megállapította, hogy a munkáltatónak nem kell külön igazolnia e kritérium alkalmazását. A Bíróság megerősítette, hogy mivel a szolgálati idő kritériumának alkalmazása általában alkalmas a munkavállaló által megszerzett, a feladatainak jobb teljesítését lehetővé tevő tapasztalat jutalmazása jogszerű céljának elérésére, feltételezve, hogy e kritériumnak a díjazást meghatározó tényezőként való alkalmazása egyenlőtlenséget okoz az összehasonlítandó férfi és női munkavállalóknak az egyenlő vagy egyenlő értékű munka után járó díjazása tekintetében, a munkáltatónak nem kell külön igazolnia, hogy e kritérium alkalmazása az adott állás tekintetében alkalmas e cél elérésére, kivéve, ha a munkavállaló olyan bizonyítékokat szolgáltat, amelyek alkalmasak arra, hogy komoly kételyeket ébresszenek e tekintetben. Ebben az esetben a munkáltatónak kell bizonyítania, hogy a főszabály szerint igaznak elfogadott tény, azaz hogy a szolgálati idő egyet jelent a tapasztalattal, és hogy az a munkavállaló számára lehetővé teszi feladatainak jobb teljesítését, a jelen esetben is igaz a kérdéses állás vonatkozásában. Egyebiránt ha a díjazás meghatározásához a teljesítendő munka értékelésén alapuló munkakör-besorolási rendszert alkalmaznak, nem szükséges bizonyítani, hogy az adott munkavállaló a releváns időszak során olyan tapasztalatot szerzett, amely lehetővé teszi számára feladatainak jobb teljesítését. Ezzel szemben objektív módon kell figyelembe venni a teljesítendő munka jellegét.

A C-212/04. sz., *Adeneler és társai* ügyben (2006. július 4-én hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Bíróságnak az ESZSZ, az UNICE és a CEEP által a határozott ideig tartó munkaviszonyról kötött keretmegállapodásról szóló 1999/70 irányelv³⁶ mellékletében szereplő, a határozott ideig tartó munkaviszonyról szóló, 1999. március 18-án kötött keretmegállapodás 1. és 5. szakaszát kellett értelmeznie. Megállapítva, hogy az említett keretmegállapodás nem ír elő olyan általános kötelezettséget, amelynek értelmében a tagállamoknak elő kellene írniuk a határozott idejű szerződések határozatlan szerződéssé való átalakítását, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a keretmegállapodás 5. szakasza 1. pontjának a) alpontjával ellentétes az olyan egymást követő, határozott idejű munkaszerződések alkalmazása, amelyek egyedüli indoka, hogy azokat egy általános tagállami törvényi vagy rendeleti rendelkezés írja elő. Ezzel ellentétben az „objektív okok”-nak az említett szakasz szerinti fogalma értelmében – amely indokolja az egymást követő határozott idejű munkaszerződések vagy munkaviszonyok meghosszabbítását – az efféle egyedi munkaviszonyok nemzeti szabályozásban előírt alkalmazását csak konkrét, a szóban forgó tevékenységre és gyakorlásának feltételeire vonatkozó különös elemek indokolhatják. Ugyanígy ellentétes e megállapodással az a nemzeti szabályozás, amely előírja, hogy csak azok a határozott idejű munkaszerződések vagy munkaviszonyok tekinthetők az említett szakasz értelmében véve „egymást követő”-nek, amelyek között nem telik el több mint 20 munkanap. Az ilyen rendelkezés sérti a keretmegállapodás tárgyát, célját, valamint hatékony érvényesülését, amennyiben lehetővé teszi a

³⁶ Az ESZSZ, az UNICE és a CEEP által a határozott ideig tartó munkaviszonyról kötött keretmegállapodásról szóló, 1999. június 28-i 1999/70/EK tanácsi irányelv (HL L 175., 43. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 3. kötet, 368. o.).

munkavállalók éveken át való bizonytalan alkalmazását, mivel a gyakorlatban a munkavállalónak az esetek többségében nem lenne más választása, minthogy mindig elfogadja a munkáltatójával kötött szerződések közötti 20 napos megszakításokat. Végül az említett keretmegállapodással ellentétes az olyan nemzeti szabályozás alkalmazása, amely a közzférában általános jelleggel tiltja a munkáltatók „állandó és tartós” szükségleteinek kielégítésére vonatkozóan kötött – és jogellenesnek tekintendő –, egymást követő, határozott idejű munkaszerződések határozatlan idejűvé alakítását.

Polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés

E területen a Bíróságnak az 1968-as Brüsszeli Egyezményt és a fizetésképtelenségi eljárásról szóló 1346/2000/EK rendeletet kellett értelmeznie.

A polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezmény Bíróság által történő értelmezéséről szóló, 1971. június 3-i jegyzőkönyv³⁷ keretében a Bíróság az egyezmény 16. cikke 4. pontjában szereplő, a szabadalmak bejegyzésével vagy érvényességével kapcsolatos kizárólagos joghatóság terjedelmében hozott határozatot. A C-4/03. sz. *GAT*-ügyben (2006. július 13-án hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé) a Bíróságnak feltett kérdés arra irányult, hogy a szerződő államok bíróságainak joghatósága, amelyeknek a területén a bejelentést tették vagy a lajstromozás történt, vagy valamely nemzetközi egyezmény értelmében úgy tekintendő, mintha az előbbieken e területen történtek volna, minden olyan peres eljárásra vonatkozik-e, amely valamely szabadalom bejegyzésével vagy érvényességével kapcsolatos, akár a keresetlevélben, akár kifogás útján merül fel a kérdés, vagy csak azokra, melyekben a kérdés keresetlevélben merült fel. Az egyezmény 16. cikke 4. pontjának célját figyelembe vevő értelmezés eredményeként a Bíróság arra a megállapításra jutott, hogy az a kizárólagos joghatóság, amelyet e rendelkezés kimond, mindig alkalmazandó, akármilyen eljárás keretében merül fel a szabadalom bejegyzésének vagy érvényességének a kérdése, akár a keresetlevélben, akár kifogás útján, a kereset megindításának időpontjától kezdve vagy bármely ezt követő későbbi szakaszban. Egyedül ez a megoldás teszi lehetővé, hogy az előírt joghatósági szabály kötelező jellegét ne kerüljék meg, valamint az egyezménnyel felállított joghatósági szabályok előreláthatósága védelmét, a határozatok ellentmondásossága kockázatának elkerülését.

A C-341/04. sz., *Eurofood IFSC*-ügyben (2006. május 2-án hozott ítélet, EBHT 2006., I-3813. o.) a Bíróság a fizetésképtelenségi eljárásról szóló 1346/2000 rendelet³⁸ vonatkozásában fontos megállapításokat tett. A Bíróság pontosította különösen az adós „fő érdekeltiségi központja” fogalmát, amely meghatározza a fizetésképtelenségi eljárás megindítására hatáskörrel rendelkező bíróságot, és amelynek az ellenkező bizonyításáig a létesítő okirat szerinti székhelyet kell tekinteni a társaságok esetében. Amennyiben az anyavállalat és a leányvállalat létesítő okirat szerinti székhelye különböző tagállamban található, a

³⁷ HL 1975. L 204., 28. o.

³⁸ A fizetésképtelenségi eljárásról szóló, 2000. május 29-i 1346/2000/EK tanácsi rendelet (HL L 160., 1. o., magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 1. kötet, 191. o.).

leányvállalat fő érdekeltségei központjának meghatározása különösen fontos a rendelet által bevezetett, a tagállami bíróságok hatáskörének meghatározására vonatkozó rendszerben (jelen esetben az olasz Parmalat társaság írországi leányvállalatáról volt szó). Annak kimondását követően, hogy az említett rendszerben minden különálló jogi személynek minősülő adós tekintetében külön-külön bírósági hatáskör áll fenn, a Bíróság úgy vélte, a hatáskörrel rendelkező bíróság megállapításához fűződő jogbiztonság és az előreláthatóság biztosítása érdekében a létesítő okirat szerinti székhely vélelme csak akkor dönthető meg, ha objektív és harmadik személyek által megállapítható tényezők egy attól eltérő tényleges helyzet megállapítását teszik lehetővé, mint amit a létesítő okirat szerinti székhely elhelyezkedése tükröz. E tekintetben a Bíróság egy olyan „postafiók” társaság példáját hozta fel, amely nem végez semmiféle tevékenységet azon tagállam területén, ahol a székhelye található. Ugyanakkor kiemelte, hogy azon egyszerű tény, hogy valamely társaság gazdasági döntéseit egy másik tagállamban székhellyel rendelkező anyavállalat ellenőrzi vagy ellenőrizheti, nem elégséges a rendeletben rögzített vélelem megdöntéséhez. Az *Eurofood IFSC*-ügyben hozott ítéletből az is következik, hogy a kölcsönös bizalom elve kizárja, hogy valamely tagállam bírósága felülvizsgálja a fizetésektelenségi főeljárást megindító tagállami bíróság hatáskörét.

Büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés

A Bíróság két előzetes döntéshozatali ügyben értelmezte a Schengeni Végrehajtási Egyezmény³⁹ 54. cikkét, amely a *ne bis in idem* elvét írja elő a büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés keretében, és kifejtette, mit kell az e rendelkezés szerinti „ugyanazon cselekmény” fogalmán érteni.

A C-436/04. sz. *Van Esbroeck*-ügyben (2006. március 9-én hozott ítélet, EBHT 2006., I-2333. o.) miután pontosította, hogy az említett elv alkalmazandó valamely részes államban olyan tényállás alapján indított büntetőeljárásban, amely miatt az érintettet más részes államban már elítélték, ám az ítélet meghozatalakor ezen egyezmény ez utóbbi államban még nem volt hatályos, amennyiben ezen egyezmény a *ne bis in idem* elve alkalmazási feltételei meglétének az újabb eljárást lefolytató hatóság általi vizsgálatok a kérdéses részes államokban hatályban van, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a Schengeni Végrehajtási Egyezmény 54. cikkét akként kell értelmezni, hogy egyfelől a történeti tényállásnak, azaz az egymáshoz elválaszthatatlanul kötődő körülmények együttesének az azonossága minősül irányadó szempontnak e cikk alkalmazásakor, függetlenül e tényállás jogi minősítésétől és a védett jogi tárgyától, másfelől az ugyanazon kábítószernek ezen egyezmény valamely részes államából való kivitelében és más részes állam területére való bevitelében megnyilvánuló büntetendő és büntetőeljárás alapját képező cselekmény főszabály szerint az ezen 54. cikk értelmében vett „ugyanazon cselekménynek” minősül, ám ennek végérvényes mérlegelése a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok feladata.

³⁹ A Benelux Gazdasági Unió államai, a Németországi Szövetségi Köztársaság és a Francia Köztársaság kormányai között a közös határaikon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló, 1985. június 14-i Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló, 1990. június 19-én Schengenen aláírt egyezmény (HL 2000. L 239., 19. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 2. kötet, 9. o.).

A C-150/05. sz. *Van Straaten*-ügyben (2006. szeptember 28-án hozott ítélet, az EBHT-ban még nem tették közzé), amelyben hasonló kérdésre ugyanezt a választ adta, a Bíróság pontosította, hogy a *ne bis in idem* elvét valamely részes állam igazságügyi hatóságainak a terheltet bizonyítékok hiányában felmentő jogerős határozatára is alkalmazni kell.